

Shod slovenskih poslancev.

Slovenski poslanci, ki zastopajo slovenski narod v deželni zborih in v državnem zboru s poslanci, ki zastopajo Slovane istrske, sešli so se v številu 51 članov v dan 2. oktobra t. l. v slovenski čitalnici v Ljubljani ter so se tu pred poludnem in popoludne tekom petih ur razgovarjali in sklepali o predpoloženih točkah. Zborovanje, kateremu je bil izvoljen predsednikom, kranjski deželni glavar dr. Poklukar, bilo je zaupno, in v „Slovenski Narod“ so, kakor trdi list sam, pročali samo toliko, kolikor se jim je zdelo primerno. Drugim listom ne ostaje drugega, kakor razgovor posneti po tem ali morda še po kakih dveh drugih listih; kakó so prav za prav utemeljevali to ali ono točko, kake razloge so navajali, da bi dotični sklepi ne bili preobsežni ali preomejeni gledé na svoj pomen, ostane pa slovenskim novinarjem neznano. In vendar je jasna resnica, da so pred vsem razlogi odločilni, da se vedó ravnati tudi novinarji po njih. Da slovenski dnevnik, ki je veljal vedno za prvo narodno glasilo, ni mogel imeti svojega poročevalca na shodu, je morda umevno vsled značaja zaupnosti, ki ga je imelo zborovanje; nikakor pa se ne zлага z nasvetom, ki ga je priporočal državni poslanec dr. Ferjančič na shodu svojih volilcev, da bi se povabili tudi slovenski časnikarji na skupno posvetovanje. Tudi se ne zлага tako ravnanje s priporočilom shoda slovenskih poslancev, da bi slovenske novine soglasno zagovarjale sklepa istega shoda.

Glavno orožje in orodje jemati, pa zaukazavati, da bi se branila in zaščičala trdnjava dotičnih sklepov, to spominja vendar nekoliko na *contradictio in adiecto*. Slovensko novinarstvo pripravlja tudi narodnim zastopnikom poti, pojasnjuje tudi njim pojme in stvari; pretehtuje mnogo rečij temeljiteje, nego je to možno poje-dinim zastopnikom; mora imeti tudi zaupanje, kakor med narodom takó med narodnimi zastopniki: dosledno bi se bilo ravnati tudi poslancem po tem, in to zlasti na shodu, za kateri se je zanimal ves narod, o katerem so bili ra-

dovedni tudi drugi Slovani. Sicer se je izrekla nada, da prvemu shodu bo sledil ali celó bodo sledili drugi shodi; torej popravijo in dopolnijo ti, kar se je opustilo na prvem.

Cesarski svetnik g. Murnik, predsednik kluba narodnih poslancev kranjskih, razposlal je vabila, na katera se je odzvalo od 62 vabljenih poslancev 51, ki so se udeležili shoda. 3 so poslali pooblastila, 6 jih ni došlo zaradi bolehnosti in 2 zaradi nujnih opravil.

Shod je otvoril ob 10. uri zjutraj v čitalniški dvorani g. ces. svetnik Ivan Murnik z željo, da bi se zjedini v vseh stvareh, ter je naznanil, da bodo za posamične točke odločeni poročevalci, zajedno tudi zapisnikarji. Na to se je volil predsednikom g. dež. glavar dr. Poklukar, podpredsednikoma pa gg. Murnik in dr. Volarič. Predsednik naznanja, da so razprave zaupne, in da se želi, da bi posamični govorniki ne raztezali preveč na dolgo svojih govorov.

Državni poslanec g. dr. Ferjančič je poročal o 1. točki dnevnega reda, o splošnem političkem položaju. Razprave so se udeleževali poslanci iz vseh pokrajin, motreč skupni neugodni položaj Slovencev, ter so se zjedini za naslednjo resolucijo:

„Slovenski in istrsko-hrvatski in deželni poslanci, neomahljivo stoječ na temelju svojih narodnih in državnih pravic, izjavljajo, da bodo v državnem in deželnih zborih skupno delovali ter uporabljali vse svoje moči v to svrhu, da se odstranijo krivice, ki se godé slovenskemu in hrvatskemu narodu.“

O pravosodju kot drugi točki je poročal tudi dr. Ferjančič. Na Kranjskem je nekoliko bolje; povsod drugod pa je jako žalostno. Poslanci iz Štajerske so naglašali, da kljub vsem dosedanjam prizadevanjem ni prišlo s slovenskim uradovanjem dalje, nego da se slovenske vloge sprejemajo in nekaj rešujejo slovenski. Slovenske tiskovine, ki so si jih omislila sodišča, prašé se večinoma po omarah, dasi so se priborile s toliko težavo.

Iz tega, kakó se zasede izpraznjeno mesto predsednika okrožnega sodišča v Celju, dalo se bode razsojati, ali ima vlada v istini namen izpolniti željo Slovencev, da se na to mesto postavi predsednik, ki ne bode mrzil slovenščine in je zaviral pri sodišču. Iz Koroške se je poročalo, da se je po hudih naporih izposlovalo pomnoženje števila avskulantov (5 mest), ki naj bodo v govoru in pismu slovenščine zmožni, da bi se s tem opomoglo najhujši nepriliki, da bi ne bilo treba posluževati se v občevanju s slovenskim ljudstvom zloglasnih tolmačev. A imenovani avskultanti niso bili vsi v istini zmožni slovenščine, in ravno ti, kateri so bili zmožni, so se polagoma odpravili iz Koroške. Tam še sploh o nikakem začetku slovenskega uradovanja niti govora ni. Silne pritožbe proti političnim organom, kateri zavirajo vsakoršne slovenske narodne pojave in težnje slikale so se od strani poslancev s Koroškega, Štajerskega, Goriškega, Tržaškega in Istrskega.

V obče se je naglašalo:

V pravosodnem postopanju so se še pred par leti videli nadepolni pričetki. V zadnjih letih je pa stvar silno opešala, in se razun Kranjske ne more več govoriti o slovenskem uradovanju v pravosodju in v politični upravi. Sklenila se je naslednja resolucija:

„Iz člena XIX. temeljnih zakonov z dne 2. decembra 1867, št. 142 drž. zakonika izhaja pravica, zahtevati: Da uradi vsake vrste slovenskemu prebivalstvu v slovenskih pokrajinah izključno slovenski poslušajo, in se zahteva v ta namen:

a) Da vlada imenuje za urade v slovenskih pokrajinah uradnike v govoru in pismu slovenščine popolnoma zmožne, katero znanje imajo dokazati pred redno komisijo višega sodišča, oziroma namestništva.

b) Da vlada tudi sama čuva nad tem, da se oblastva v poslovanju s slovenskim prebivalstvom v istini slovenščine poslužujejo. Ravno isto se zahteva gledé uradov za hrvatski jezik v Istri.

V pospeševanje in olajšanje tega se zahteva, da se napravi oddelek štajerskega namestništva za Spodnji Štajer po vzgledu onega za južno Tirolsko, da se ustanovi pravniška akademija z vsemi pravicami vseučiliških fakultet in popolno pariteto slovenskega in hrvatskega učnega jezika.“

O šolstvu je poročal državni poslanec Klun. Gledé na to, tretjo, točko so se omenjali nedostatki po vseh pokrajinah razun Kranjske. V Pulju na novo osnovani viši gimnaziji z nemškim poučnim jezikom niti za neobvezni pouk v slovenščini ali hrvaščini ni mesta. Koroška poslanca sta poudarjala, da tam ne bode miru, dokler ne uvéde vlada prostovoljno slovenskih šol. Poslednjim delajo največe zapreke. Na Goriški gimnaziji je trd Nemeč, ki ne ume ne slovenski, ne hrvaški; o slovenskih vsoprednicah ni sluha. Na Štajerskem velja še vedno germanizatoriški ukaz. Sklene se naslednja reso-

lucija. „Opiraje se na ravno isti člen temeljnih zakonov je gledé šolstva zahtevati:

a) Da se ljudska šola, namenjena odgoji slovenske, oziroma istrske hrvatske mladine povsod vredi na podlagi verskega izpovedanja in z izključno maternim učnim jezikom, da se za-nje potrebno učiteljsko osebje pridobi s primerno vreditvijo dotičnih učiteljskih, ter da se šolsko nadzorstvo deželno, kakor tudi okrajno izroča le nadzornikom, ki so slovenskega, oziroma hrvatskega jezika popolnoma zmožni.

Ravno isto velja gledé obrtnih šol, katerih ustanovitev naj vlada nadaljuje, v prvi vrsti pa naj popolni obrtno šolo v Ljubljani, obrtno šolo v Trstu pa takó preustroji, da se bode nekoliko predmetov poučevalo tudi v slovenskem jeziku.

b) Da se na novo oživotvori gimnazija v Kranju in popolni v višo gimnazijo, ter da se napravijo slovenske vsoprednice razun na gimnaziji v Mariboru tudi na gimnazijah v Celju, Gorici in Trstu, za hrvatsko mladino v Istri pa da se na novo otvori gimnazija v Pazinu s hrvatskim učnim jezikom, ali pa da se vsaj napravijo hrvatske paralelke na državni gimnaziji v Pulju.

Vodstvo in nadzorništvo za slovensko in hrvatsko mladino omenjenih srednjih šol, oziroma paralel naj se izroča takim ravnateljem in deželnim šolskim nadzornikom, kateri so slovenskega, oziroma hrvatskega jezika zmožni v besedi in pisavi.

c) Deželni in šolski sóvet v Gradcu in Celovcu naj se razdeli v dva oddelka, v slovenski in nemški.

d) Pravica absolviranih srednješolskih dijakov iz Dalmacije in Istre, obiskovati vseučilišče v Zagrebu, naj se raztegne tudi na mladeniče s Tržaškega, Goriškega, Kranjskega, Štajerskega in Koroškega.“

O poslednji točki, o časopisju, ni bilo več časa razgovarjati se obširniše. Poročevalec je bil poslanec gosp. Ivan Hribar. Omenjali so poslanci težavno stališče slovenskega novinarstva, katero mnogokrat zapade v plen objektivnemu postopanju. Sklenila se je naslednja resolucija:

„Zbrani slovenski in istrsko-hrvatski poslanci spoznavajo za potrebno, da se preustroji objektivno postopanje v tiskovnih zadevah in obdá z garancijami, da njegova uporaba ne bode, kakor je bila doslej, pogubna svobodnemu tisku v obče ter slovenskemu in hrvatskemu posebe.“

S tem je bilo zborovanje završeno, in na večer so priredili zbranim poslancem primerno slavnost, na kateri je bilo lepih govorov in zdravic, kakor poročamo na drugem mestu.

* * *

O shodu slovenskih poslancev so Slovenci in Slovani mnogo pričakovali; nasprotniki slovanski so pa v jednaki meri kazali svojo bojazen ter po svoji teroristični taktiki skušali vplivati na sklepe tega shoda. Oboji so

nekaj dosegli: Slovani, ker je prišlo vendar do shoda, in nekaterih sklepov, njih nasprotniki pa, da se zbrani poslanci niso pokazali toliko odločni v pozitivnem zmislu, kakor so pričakovali Slovenci in avstrijski Slovani v obče, sosebno Hrvatje in Mladočehi, in kakor zahteva zaresni obči položaj na znotraj in na zunaj. Glavna točka o političkem položaju je ostala bolj negativna, nego pozitivna. Pozitivnost se kaže v tem, da so se poslanci sporazumeli za skupno delovanje; negativna stran pa je v tem, da hočejo odvrčati le krivice, ne da bi konkretno opisali stališča, s katerega se hočejo bojevati, in politiške oblike, po kateri hočejo težati. Pravilen je temelj, da se sklicujejo v prvi in drugi in tudi tretji točki na osnovni člen XIX. sedaj veljavne ustave; gledé na zgodovino našega ustavnega življenja, gledé na dozorelost in težnje slovenskega naroda pa je prva resolucija zaostala v tem, da se ogiblje poudarjati določno politično obliko, v kateri naj bi se odstranile dosedanje krivice, in v kateri bi se bilo nadejati vspešnega razvoja slovenske, oziroma hrvaške narodnosti.

Resolucija je vsled tega presplošna ter je zaostala za občim mnenjem in tudi spoznanjem slovenskega naroda, ki odločno zahteva izvršbo narodne enakopravnosti na podstavi narodne avtonomije.

Ta resolucija je zaostala tudi v tem, da nikakor ne poudarja zgodovinskega državnega prava, katero imajo Slovenci in Hrvatje skupno v hrvaški pragmatiški sankciji od l. 1712 in v zgodovinskih podstavah te sankcije iz prejšnjih stoletij.

V tem zaresnem času, ko se Mladočehi nepremično opirajo na česko državno pravo; ko jednako pravo poudarjajo gališki Rusi, in vidijo Hrvatje svojo rešitev in rešitev Slovencev, oziroma tudi Srbov jedino na podstavi skupnega prava teh narodov; pač ni bilo prezirati te važne točke o zgodovinskem pravu. Ako tudi Slovenci težé na prvem mestu po izvršbi sedaj veljavne ustave, oziroma njenega narodnostnega člena, na podstavi narodne avtonomije, vendar se nočejo oddaljiti od svojih sobojevnikov ter hočejo porabljeni, kakor bo zahtevalo stališče solidarnosti poleg svojega prava do narodne avtonomije zajedno tudi svoje neporušno zgodovinsko državno pravo, ki jim je skupno s Hrvati. Shod slovenskih poslancev je bil drugim avstrijskim Slovanom dolžen, javno razglasiti, da so Slovenci voljni ž njimi sporazumeti se, da bodo ž njimi solidarno hodili, naj si bi zahtevali taktični razlogi najprej narodno avtonomijo ali pa zgodovinsko državno pravo.

Čas je zaresen, kakor to priznavajo povsod; ravno zategadel niso bili na pravem mestu oni razlogi, ki so poslance na skupnem shodu odločili za takó abstraktno, nedoločno in prenegativno resolucijo za prvo točko. Državni, kakor narodni interes zahteva, da se v tem času narodni zastopniki odločno izjavijo v soglasju z zaresnostjo časa: državni interesi zahtevajo odločnih mož, ki imajo pogum razodeti v pravem momentu, kaj je po njih spoznanju v skupnem interesu države in njenih narodov. Zato obžalujemo, da prva resolucija shoda slovenskih poslancev ni na višini sedanje situacije.

Druga točka je jasnejša, kaže pa nedoslednosti v sami sebi; z jedne strani zahteva više deželno sodišče v zmislu narodne avtonomije, v tem ko dopušča razkosano politiško upravo. Jedno deželno više sodišče bi pač najugodniše delovalo v okviru jednega namestništva za isto slovensko in istrsko slovansko prebivalstvo. Z jedne strani se priznava sicer zamolčano stališče narodne avtonomije, v tem ko se z druge strani ista resolucija zadovoljuje z razkosanjem politiške uprave v jedni in isti deželi. Slovenski poslanci se zadovoljujejo s tem, kar imajo od nekaj južnotirolski Italijani, in kar ti sedaj zametajo. Slovenski poslanci se zadovoljujejo s stališčem, po katerem težé Nemci češkega kraljestva, in kateremu se ustavljajo sosebno Mladočehi. Slovenski poslanci so nedosledni v tem, da ne zahtevajo na vse strani za jedno in isto slovansko prebivalstvo jednotne uprave, torej narodne avtonomije z raznovrstnimi jednotnimi višimi in podrejenimi organi. Mladočehi, gališki Rusi, zahtevajo združenje vseh pokrajin z jednim in istim narodom: Slovenski poslanci grejo na jedni strani do cilja, v tem ko ostajajo drugod na pol poti.

V primeri s postopanjem poslednjega desetletja se kaže napredek v resolucijah skupnega shoda slovenskih in istrskih slovanskih poslancev; ali, kakor rečeno, vse kaže, da so bili slovenski poslanci doslej zaostali daleč za svojimi zadačami in dolžnostimi. Vse kaže, da so to samo prvi začetki na boljše, in da drugi shodi ukrenejo kaj ugodnejšega, bolj soglasnega z zahtevami časa, občega položaja in solidarnosti z drugimi Slovani celokupne države.

Pomen prvega shoda slovenskih poslancev ni toliko v resolucijah tega shoda, kolikor v tem, da se je sploh izvršil ter pokazal pot naslednjim shodom na Slovenskem, pa tudi shodom, katerih bi se udeleževali v obče zastopniki avstrijskih Slovanov.

O objektivnem postopanju v tiskovnih rečeh.

Na shodu slovenskih poslancev v Ljubljani se je sklenila tudi resolucija, ki zahteva, da se preustroji objektivno postopanje v tiskovnih zadevah in obdâ z garanci-

jami, da njegova uporaba ne bode, kakor je bila doslej, pogubna svobodnemu tisku v obče ter slovenskemu in hrvaškemu posebe^a.

Besede te resolucije so malo ne iste, katere je citati na 260. strani, 9. št. letošnjega „Slovenskega Pravnika“ v koncu razprave, spisane od dr. F. pod zaglavjem „Nekoliko o objektivnem postopanju v tiskovnih rečeh“. Ta jasna, pregledna izborna razprava razkriva genetično, kakó je prišlo po mnogih spremembah tiskovnega reda z dne 27. majnika 1852 polagoma do sedanjega objektivnega postopanja, da je to v praksi s časom dobilo drugo obliko, nego si je je mislil zakonodavec, ako je pojml dosežaj ali obsežnost zakonovih določeb. Razprava dokazuje, kakó da je bilo objektivno postopanje sprva *subsidiarno*, a danes da je *navadno*, da daje javnim oblastvom *preobsežno* diskrecijarno moč. Spis se zaključuje z zahtevo, da je treba reformovati objektivno postopanje, in sicer tako, „da se odstrani nevarnost, katera preti tiskovni svobodi po njem, če se ohrani v današnji obliki“; odsvetuje pa zagovarjanje odprave tega postopanja, in to tem bolj, ker ni avstrijska specijaliteta.

„Istina je, pravi g. pisatelj, da posebna narava tiska zahteva posebnih določil; toda postopanje v tiskovnih rečeh ne bi smelo biti različno uprav v *temeljnih* načelih kazenske pravde, *a to je v istini*. Po rednem postopanju ni pravde brez obdolženca, krive osebe; objektivno postopanje takošno, kakoršno je danes pa v nemar pušča osebo in se drži samo objekta. Lahko rečemo, da zakonodavcu ni bil namen, to ukreniti. Zakonodavni faktorji niso prav umeli pomena objektivnemu postopanju niso mislili, da lahko dobi *takošno razsežnost* in obliko, kakoršno ima danes. Uredniki tega zakona, ki še živé, se *odločno branijo* priznati, da so v mislih imeli takošno praktično uporabo objektivnega postopanja. Objektivno postopanje bilo naj bi po duhu zakona in volji zakonodavcev zgolj *subsidiarno* danes je pa *redno*.

Doba nemških liberalcev je rodila kazensko-pravdni red od l. 1873. Ta red je celó poostril in celó razširil objektivno postopanje. Tiskovni red od l. 1852. dovoljeval je v § 25 zaseči tiskovino, če je iz njene vsebine izhajalo kaznjivo dejanje, katero je bilo *uradoma* preganjati. Bilo je torej moči zasegati tudi zaradi *prestopkov*, če jih je bilo preganjati uradoma. Zakon o kazenskem postopanju v tiskovnih rečeh od l. 1862 poznal je v § 16. preganjanje tiskovin le *za hudodelstva in pregreške*, in tega se je držala tudi novela od l. 1868. v čl. V. Kazensko-pravni red od l. 1873. pa, določujoč v § 493., „da sodišče razsodi o tem, ustanovi li vsebina kake tiskovine kako *kaznjivo dejanje*“, zopet raztega preganjanje na *prestopke* in gre še dalje, nego tiskovni red 1852., ker dopušča preganjati tudi zaradi *privatnih prestopkov*, če zahteva to javni interes. Določilo § 493. daje tudi oblast državnemu pravdniku, da postopa objektivno tudi tam, kjer bi ne mogel subjektivno. Taka določila jako razširjajo diskrecijarno moč državnega oblastva; državni zbor si najbrže ni predočeval njih dosežaja. Ta določila so storila, da so pri-

čeli — a to še le pred nekoliko leti — zasegati tiskovine, ako so žalile vnanje suveréne.

Zanimiv bi bil, nadaljuje pisatelj v „Sl. Pr.“, izrek najvišega sodišča, je li po besedah in po duhu zakona dovoljena takó razširjena uporaba objektivnega postopanja ali ne. A sam zakon brani, da bi se provzročil tak izrek. Po kazensko-pravnem redu je kasacijski dvor zaprt pritožbam v objektivnem postopanju. Državnemu pravdniku pristaje pritožba, če se odreče potrditev (§ 489), a ta gre le do višega sodišča, dalje (§ 994). *Nasprotni stranki je sploh odrečena pritožba zoper potrditev zasege*; dovoljen ji je pa pravni lek *ugovora*, kateri gre do sodišča, *ki je potrdilo zasego*, in od tod po pritožbi po največ do višega sodišča (§ 494.). „Po takem ni moči dobiti odločeb od kasacijskega dvora v tiskovnih rečeh v obče in sosebno ne v vprašanju, ali so zasege zaradi razžaljenja vnanjih vladarjev po zakonu ali niso. Pravniki in *časnikarski* krogi bi se brez dvojbe živo zanimali za takošno odločbo; — a jedini generalni prokurator, ki bi jo mogel provzročiti po ničnostni pritožbi v obrano zakona, on ne stori tega veselja zanimajočim se krogom“.

„Uže iz tega je razvidno, da kazensko-pravdni red od l. 1873., ki je postavil *ugovor* na mesto pravnih lekov, dopuščenih celó do najvišega sodišča, ni izpremenil stvari na boljše. Za ugovorom pride javna obravnava, — a sodišče, katero razsoja ugovor, *je uprav isto, katero je potrdilo zasego, dà, lahko so celó isti sodniki*. Ni čuda, da so pod moralnim vplivom uže obstoječega izreka.

Ta moralni vpliv je gledé na objekt kaznjivega dejanja tem večí, ker inkriminovani sestavek je tu in tam podloga odločbi, in težko je misliti, da bi na ugovor, po javni obravnavi in po zaslišanem zastopniku tiskovine, inkriminovani objekt dobil drugo lice, nego ga je imel, ko je tiskovno sodišče v tajni seji sodilo zasego. Ugovor je torej pravni lek brez vspeha, — to tudi uči praksa. A ugovorna obravnava ima še to slabo stran, da se javno razpravlja tisto, kar se je hotelo zatreti, in da jedna ter druga stran izvaja skrajne posledice in večkrat zamolčane misli zaseženega članka.¹⁾ Ugovor je torej popolnem brezvspešno, če ne celó kvarno pravno ustanovilo in slab namestek za pritožbe po zakonih od l. 1862 in 1868.“

Takošno podobo je v letih dobilo objektivno postopanje: postalo je iz izjemnega pravilno, prisvojivši si področje, katero mu je bilo izprva deloma tuje. Čeprav spadajo zakoni, urejajoči to postopanje, *v odločno liberalne dobe*, katerih značej je ta, *da kolikor moči, omejujejo diskrecijarno moč javnih oblastev, naj prej skrbeč da se zakoni ne uporabljajo slabo*; vendar se nam vidi, da se je gledé objektivnega postopanja hodila *na opak-pot*, da je dobilo postopanje *obseg*, kateri je *zmanjšati* po obči

¹⁾ Nekaj takega se je očitno pokazalo n. pr. pri porotni obravnavi na Dunaju, ko se je bilo dr. Živnemu zagovarjati zastran „Parlamentarja“. Op. ur.

zahtevi. „Uporabimo objektivno postopanje nekoliko na materijalno pravo! Katera kaznjiva dejanja provzročajo največkrat zasege? To so: *veleizdaja* (§. 58., lit. e „... Kdor počne kaj, kar bi merilo nato, da bi se državi napravila ali povejšala nevarnost od zvonaj, in *motjenje javnega pokoja* (§. 65. lit. a: „Kdor k zaničevanju ali sovraštvu. . . zoper obliko vladarstva ali državno upravo ščuvati skuša“). To so hudodelstva. Ni tajiti, *da te določbe so jako raztezne*. Lahko v istini perijodični tisek napravlja državi zapreke in nevarnosti od zvonaj, sosebo, *če je list razširjen in vpliven*.¹⁾ Ali tu bi bilo avazevati, je li gledé na vnanji politični položaj in na odnošaje lista, njegovo razširjenost in vplivnost članek res sposoben, napraviti ali povekšati državi nevarnost od zvonaj.

Ščuvanje k zničevanju ali sovraštvu je pač ločiti od kritike, čeprav ostre. — Za pregreške uporabljata se največ §§. 300 in 302 kaz. zak.: „Kdor . . . z zasmehovanjem zasramovanjem, neresničnim pripovedovanjem ali izprevračanjem dogodkov zaukaze in rzsodbe oblasti v nič devati, ali takó druge k sovraštvu, k zaničevanju ali k neutemeljenemu pritoževanju zoper državo ali občinska oblastva ali zoper posamne organe vladarstva gledé na njih uradovanje . . . dražiti skuša“, oziroma „kdor druge k sovražnostim zoper razne narode, verske ali druge družbe, posamne vrste ali stanove državljanske družbe, ali zoper zakonito priznane skupščine ali sploh prebivalce države k sovražnim razprtijam med seboj nago-varja, izpodbada ali zapeljati kuša“. Očividno sta dva paragrafa še razteznejša, nego zgorej navedeni hudodelstvi (zato se imenujeta tudi „Kautschuk paragrafa“), in *zabranujeta, če se strogo tolmačita, vsako svobodno misel*.“

„Teško je tu pogoditi, doklej sega dopuščena pisa-sava in kritika, a kedaj te meje prestopi ter postane kaznjiva po teh določilih.“

Zdelo se nam je potrebno posneti te odstavke o objektivnem postopanju, ki „je zadobilo velik pomen za tisek, sosebo perijodični;“ presodba, oziroma obsodba objektivnega postopanja, kakoršno je sedaj, prihaja od strokovnjaka, jurista, in je toliko večje veljave. Ta kritika se popolnem vjema s kritiko prvih strokovnih listov nemških, ki izhajajo v Avstiji, in je soglasno s trditvijo, ki jo je angleški poročevalec ravno ob priliki dr. Živnega pravde izročil prvemu angleškemu listu v Londonu. Ravno takrat so se izjavili tu in tam v zmislu, da tiskovni zakon nobene druge države ni takó raztezen, kakor avstrijski.

Naš slovenski kritik mirno sodi, pa vender je izrečena v njegovih besedah ostra obsodba one liberalne dobe, ki je spravila v veljavo tak elastičen tiskovni zakon

¹⁾ V kakó tesnih geografskih mejah se čitajo brezizjemno vsi slovenski listi! A vpliva na zunaj že celó nimajo tega nimajo niti na znotraj gledé na druge narode, ako ne ponatisne kak ščuvajoč list drugih narodnosti popačene odlomke iz slovenskih listov. Op. ur.

Oni liberalni dobi je ugajal tak zakon, da je nemška kapitalistična, psevdoliberalna stranka tlačila tiskovno svobodo med Slovani v obče, med Čehi pa posebe, ter je spravljala v ječo urednike čeških listov.

Ta zakon, ki še sedaj velja, zadeva hudó še danes slovensko časopisje; to po črki in raztezному tolmačenju zakona zapada jednaki osodi, kakor da bi, kdo vé, kakó razširjeni bili pojedini lističi ter vplivali na zvonaj in znotraj. Naš slovenski kritik govori od srca slovenskim novinarjem, ko trdi, da bi bilo potrebno razločevati gledé na § 58, lit. e med razširjenimi in vplivnimi listi.

Ali je lističe slovenskih avstrijskih narodov v obče primerjati z listi, ki zahajajo do prestolov in v razne svetove?

Slovenski poslanci so se spomnili na svojem prvem skupnem shodu neprilik, ki izvirajo iz sedaj veljavnega tiskovnega zakona; pozno, a vendar bolje, nego nikdar. Poslanci slovenski so imeli mnogokrat priliko spregovoriti ali vplivati v državnem zboru na preustrojenje objektivnega postopanja; slovenski novinarji bi jim bili hvaležni, da bi bili tu pa interpelovali zastran konfiskacij; a opustili so vse to. V tem imajo skupen greh na svoji vesti z ostalo desnico, ki v desetih letih ni dobila časa, da bi predložila sama načrt o spremembi tiskovnega zakona. Staročeska stranka vsaj bi bila imela storiti v svojem interesu svojo dolžnost, ker ravno ona je doživela, kakó zna psevdoliberalna stranka izrabljati „Kautschuk-paragrafe“ za svoje strankarske namere in interese; staročeska stranka bi najbolj poštevala slučaj, da bi utegnila zopet napočiti doba kapitalistične stranke, ki bi z nova pritiskala pred vsem češko narodnost. Da liberalna stranka računi na povrat take dobe, kaže to, da ista stranka ni hotela za Taaffejeve dobe sama predlagati spremembo tiskovnega zakona: za vse drugo je imela čas, za to pa ne. Te stranke se bojé celo nemški nacionanci, in ti so se trudili z lastnimi predlogi, da bi se spremenil tiskovni zakon. A desnica jih ni podpirala, kakor ni sama nič storila. V interesu slovenskih narodov želimo, da bi se ta greh popustljivosti nikdar ne maščeval nad sedanjo desnico samo.

Pač so poljski plemiči morda najbolj vzrok, da se nič ni storilo v pogledu na preustroj objektivnega postopanja; poljski frakciji ugaja sedanji tiskovni zakon, ker ga ni sama občutila nikdar, in ker ž njim tlači silno tisk galiških Rusov. Poslednji trpé vsled tega tiskovnega zakona ves čas Taaffejeve vlade, kakor so trpeli Čehi za liberalne dobe.

Rusi občutijo to grenkost toliko bolj, ker so zajedno ubogi, in vsled tega tudi njih dobro časopisje trpi še posebe v gmotnem pogledu. Taka je na to stran tudi na Slovenskem. Iz mnogih razlogov v pogledu narodnega razvoja in slabega gmotnega stanja, v katerem se bori slovensko časopisje v obče, so po takem slovenski po-

slanci pogodili jo, da so sklenili navedeno resolucijo. Hvaležen jim mora biti na prvem mestu narod sam za to uslugo, potem pa novinarstvo, ki neposredno čuti in občuti krčenje svobodnega gibanja in razpravljanja vsled objektivnega postopanja, katero je dete nemške liberalne stranke. Glavna stvar pa ostane, da slovenski državni poslanci začnejo sami delovati med desnico državnega zbora v zmislu sklenene resolucije. Po tem spozna slo-

venski narod, ali se vjemajo besede in razodeta volja tudi z dejanji.

Poslanci so jedini, ki morejo in imajo svobodo govoriti o tiskovnem zakonu; časopisom prepoveduje to ravno objektivno postopanje s „Kautschuk-paragrafi“. Toliko večje zasluge si pridobé, ako izvršujejo tu zares pravo poslanstvo narodov.

O Slavjanofilih.

Поборникъ вселенской правды. Возраженіе В. С. Соловьеву на его отзывы о славянофилахъ 40-хъ и 50-хъ годов Д. Самарина. Ст. Петербургъ 1890. *) Slavjanofili 40-h i 50-h let zastopali so brez dvombe živo, napredno, narodno rusko in tudi slovansko misel. Vlada jih ni videla rada, ruski literati in kritiki ter rusko društvo v obče pa tudi ni bilo jim prijazno: radi so se celó smejali nad njimi. Sedaj vlada priznaje njihove zasluge za rusko narodno misel, rogajo pa se slavjanofilom le še najkrajnejši zapadniki. Ni malo ljubeznjiv pa tudi Vl. Solovjev ni bil z njimi, ko jih v óčerkach iz istorii rússkago soznánija zove „moskovske proroke“, „čiste fantazere“ a njihove privržence „norce“ ali pa „šarlatane.“ Deli pa Vl. S. zgodovino slavjanofilstva na tri dobe 1.) na dobo Chomjakóva, Kirêevskega Aksákovih, Samárina 2) na dobo Katkóva in nekoliko J. S. Aksákova 3) na najnoveje „narodnjake.“ Ker so prvi slavjanofili iskali zblizanja z narodom tudi v tem, da so neke čase nosili rusko narodno obleko in brado, pravi Vl. S., da je tu ves slavjanofilski smer bil v — ruski obleki. Vlada je bila res prepovedala slavjanofilom — ruske brade in obleko, se ve da ne radi brad in obleke, mari ker slovanoljubnih in širokih rusko-narodnih teženj, ki bi se razvijale samostalno brez njenega pokroviteljstva, ni trpela. Za to je privržence zapirala in prepovedovala javno pojasnjevati in opravičevati svoje misli. Ruska obleka in brada pa za le malo mislečega človeka ni bila in ni mogla biti — glavna stvar, saj so samo kaki trije ali štirje iz njih nosili nesrečno „rusko brado in rusko obleko.“ S. J. Aksákov pa je dejal tedaj med drugim: „obleka za me nima velike važnosti; ali mislim, da, ko bi mi vsi nosili se po ruski, bili bi menj tuji narodu in sami bi se laglje odgijali v ruskem duhu. Kaj ni bilo to čisto nedolžno in se je videla ter se vidi tudi pri drugih Slovanih težnja, da v zunanosti pokažejo svoje narodno mišljenje?“

Druga doba začela se je, kakor misli Vl. S., 1853. l., „ko na prvo mesto stopa duhovna borba proti samemu sedanjemu zapadu na verskih tleh.“ Ali Vl. S. misli, da slavjanofilom tu ni bilo toliko za vero kot za narodnost:

* Pobornik vselenskoj pravdy. Vozraženije V. S. Solovjevu na jeho otzyvy o slavjanofilach 40.-h i 50.-h godov D. Samarina. St. Peterburg 1890.

„pravoslovje je za nje nazadnje prava vera le za to, ker se je drži ruski narod.“ Gotovo je ta trditev čudna o možeh, ki so vse svoje življenje kazali v besedi in delih globoko versko čutje. Kritik g. Vl. S. — a večkrat dokazuje, da ne navaja točno besed, proti katerim se bori, da celo vstavlja on sam v citatih konjička, na katerem potem jaše proti nasprotnikom.

Da slavjanofili niso obožavali vsega ruskega, vidimo tudi iz tega, n. pr. kako je Chomjakóv — učitelj ruske cerkve, kakor ga ironično zove pisatelj — sodil o starovercih (razkolnikih), ki so pač gotovo izraz ruskega duha. O njih namreč pravi, da so nastali iz nejasnega razumenja vere, kakoršno je bilo v znatnem delu naroda, ki si je bil bolj osvojil verski obred ko polnoto verskega duha.

Idealizovali so pa pač neki slavjanofili ruski narod, ali le v tem, da so mislili, da ima v življenju bolj vresničena kristijanska načela nego je bilo res. Idealizovali so ga, ljubeč ga silno, kakor jim je ljubezen v obče glavno načelo — ko n. pr. Chomjakóv pravi: „Resnica dana je jedinjenju vseh in njihovi vzajemni ljubezni v Jezusu Kristu,“ čisto kakor tako lepo moli pravoslavna cerkev: Ljubimo drug druga, da jedinomisljem imenujemo Očeta in Sina in Svetega Duha.“

Slavjanofili stavili so vero kot objektivno načelo, obvezno za vse, najviše, a narodnost cenili so ne samo na sebi, mari kot orodje, ki ima v življenju vresničiti Kristov nauk. Za to so tudi cenili vsako narodnost na toliko, kolikor je uresničevala v sebi ta nauk. Glede naravnih svojstev ali lastnostij ruskega naroda mislili so neki iz njih, da niso posebno veliko vredne, drugi pa so trdili, da te lastnosti sovpadajo z zahtevami kristijanstva. Prvi se ve da so trdili, da je vera povzdignila na bolje in utrdila narodne lastnosti: ona je prešinila glavo in srce naroda, ona ga vodila toliko stoletij, vravnala mu misli, težnje, navade, celo življenje. Chomjakóv je za to tudi mislil, da ima v ruskem narodu uresničiti se kristijansko načelo tako, kakor se ni še pri nobenem narodu. Vl. S. piše (Vestnik Evropij 1889 junij str. 735): „Zapadniki kakor tudi slavjanofili mogli so se boriti proti naši društveni krivici jedino le kot Evropejci, ker samo v občem hranilišču evropskih idej mogli so najti vodila in opravičenost za to borbo.“ Toraj jedino v ev-

ropskih idejah, katere so žalibog le prevečkrat materialistične, pessimistične, propitane z židovsko pohlepno-
stjo za sredstvi uživanja in za uživanjem kot jedino
svrha našega življenja? Torej ruski narod v idejah in
resnicah evangelija ni mogel in ne more najti sredstev
za borbo proti krivici v narodnem življenju? Ali ne ceni
VI. S. teh evropskih idej malo previsoko, a obče kristi-
janske prenizko? VI. S. rad očita in kara oni „kult sile,“
kateri da so začeli neki zgodovinarji in njihovi privrženci,
hvaleč Ivana Groznega za to, ker je s svojo brezobzir-
nostjo utrdil moč samodržavija. On graja zato tudi Kat-
kóva in njegov „islam,“ s katerim je branil samodržavno
moč ruskega carja in se ve tudi oboževal Ivana IV.“ Ali
slavjanofili grozot Ivana IV. niso odobraval, in Samarin
(stari slavjanofil) pravi naravnost, da nobene državne
koristi niso smele Ivana IV. odvrniti od obvez npravnega
zakona. Ivana Groznega VI. Solovjev kara, a Petra Veli-
kega, ki je bil večkrat skoro ravno tako brezobzirno
strog in okruten za samodržavno svojo korist, hvali, ker
je delo bilo koristno. Pa ne samo Samarin, K. S. Ak-
sakov, Chomjakóv in Pogódin, očitali so S. M. Solovjevu,
da je premehko sodil o grozotah Ivana IV. in njegovi
brezčlovečnosti. Posebno je K. S. Aksákov jako odločno
branil npravno načelo in dolžnost proti Ivanu IV., pa vendar
mu je očital VI. S. Solovjev, da na pamet Ivanu IV. nima
drugega nego blagoslavljanje.

Ideal Katkova bila je birokratična država, kjer bi
bila „zemlja brezglasna,“ a ideal slavjanofilov bila je
država z mogočno, nerazdeljeno vladino silo ali z organizo-
vanim v tej ali drugi obliki javnim mnenjem „zemlje.“

Gledé narodnosti in človeštva trdi VI. S. Solovjev,
da poslednjega slavjanofili niso priznavali, da jim je bilo
le pusta beseda in da zato občeobveznih dolžnostij in vzor-
rov ni, a najvišje blago da je narodna korist. Ali že K.
S. Aksákov je dejal, da načelo za razumevanje zgodovine
ima biti z jedne strani ideja obče resnice... z druge
narodno načelo. Tudi Chomjakóv branil je slavnofile proti
zgodovinarju C. S. M. Solovjevu, ki je mislil, da v zgo-
dovini je veden napredek, a slavjanofili tega niso pri-

znavali in trdili, da tudi zgodovina časi stopa na stranske
poti, ki nikakor niso poti organskega napredka v zmislu
vsečloveških načel in vzorov objektivne pravice. Tudi
Samarin (stari) je branil občečloveške ideje, govore, da
vsak narod ima vero, a kjer je živa vera, ne more biti
izključne narodnosti v zmislu narodnega samoobožavanja.
Na svetu vrši se zgodovina človeštva ali ne brez narod-
nosti. Kak narod more osvojiti in uresničiti kako obče-
človeško načelo bolj globoko in bolj polno nego drug, ka-
teri se potem uči od prvega. Priznavati so torej, da se narod
od naroda uči, ne more zaslužiti očitovanja, da je človeštvo
le pusta beseda. Vzor ruskega naroda je mari po učenju
slavjanofilov občečloveško načelo pravice in dobrega, spre-
jemano in uresničevano po ruskih narodnih lastnostih. Tudi
Chomjakóv govori isto: „Razumno se razvija narod, ako
dovaja do občečloveškega značenja oni tip, ki se skriva
v korenini narodnega bitja.“

Kritik torej očita VI. S. Solovjevu, da krivo sodi
trdeč, 1) da je slavjanofilom obleka važnejša nego zmisel
življenja, 2) da malikujejo pred ruskim narodom, 3) da
vera nima pomena sama na sebi mari le, ker je ruska
4) da Chomjakóv trdi, da je ideal cerkve uresničen pri
Rusih, 5) on krivo pripisuje slavjanofilom kult sile in 6)
krivo trdi, da je človeštvo zanje pusta beseda.

Kritik rad priznaje VI. S. Solovjevu talent in uče-
nost in sočustvuje svrhi njegovih teženj —
jedinjenju vseh verujočih v Kristu, česar so
želeli tudi slavjanofili 40-h in 50-h let, in želi razprav-
ljanje vprašanj, vedočih k tako vzvišenemu cilju, kakor-
šen je jedinjenje verujočih v Kristu. Ali izbranega pota
mu ne odobrava, pa niti načina borbe, ker on da dela
nekako po pravilu: cilj opravičuje sredstva. VI. S. Solov-
jév je na drugem mestu sam priznal, da je učenje slav-
janofilov o cerkvi, kot o uravnem organizmu, čisto prav-
ilno, in da so oni učili načelno tudi o jedinstvu tega
organizma in si pridobili veliko zaslug. Pa vendar pravi,
da versko delovanje slavjanofilov bilo je popolnoma ne-
plodno (!!).

Dr. C.

O tehniških izrazih v zakonodavstvu.

(Konec.)

III. skupina.

Bolj ali manj samostalno sestavljenje izrazov.

Kedar sestavitelji in prevoditelji zakonov ne naha-
jajo v narodnem jeziku materijala za termine ter se trudijo
z izborom inostranskih obrazcev, tedaj oni sami bolj ali
manj subjektivno kujejo izraze, kateri so jim potrebni.
To je nemara za sestavitelje najbolj primeren način do-
bivanja izrazov; toda za nas, v pogledu na naš glavni
smoter — občepristopnosti zakonov, — je ta način od-
ločno najtežavniši.

Ta težava izvira odtod, ker, kakor znano, vsak
narod gleda na podano javljenje, stvar, razmerje z zna-
nega stališča, torej gleda, katera iz svojstev določenega
javljenja je napravila nanj s početka največi vtis, a ta
je pri raznih narodih različen. Znano je, sodeč po jeziku,
da je pri nekaterih narodih delo, n. pr., čitanja izvalo
predstavljenje zbiranja (legere, lesen, brati), med tem,
ko so drugi, sestavljajé to besedo, mislili najbrže na čis-
ljenje (čitati itd.). Pojem o tem, da se je nekdo naučil
česarsibodi takó, da more to lahko ponoviti, izraža se pri

nekaterih narodih z besedami znati — na izustj, pri drugih — znati z zunanje strani, od zunaj (auswendig), pri drugih — na pamet (a mente, a memoria), še pri drugih — znati s srcem (par coeur).

Zato se nikakor ni čuditi, ako govoré, da za popolnoma zadostilno, samostalno sestavljenje izrazov je neizogibno potrebna posebna nadarjenost, sposobnost predugibanja. In resnično, more-li biti kaj težega, nego ugibati, kakošna stran pojavljenja je proizvela največi vtis na dotični narod?

Zaradi tega sem bil že s početka tega mnenja, da tudi tedaj, kedar nam ni že več možno zatekati se k načinom dobivanja izrazov, naznačenih v prvih dveh skupinah, nam nikakor ni treba pri samostalnem sestavljenju izrazov, zaupavati našim subjektivnim in abstraktnim sklepom, marveč opirati se vendar na nekaj bolj do ločnega, pozitivnega.

A. Še v začetku mojega kodifikatorskega delovanja sem jaz mislil, da jedna izmed najzanesljivejših opor pri sestavljenju novih izrazov — je razgovor o tem s človekom iz národa, ki more služiti kot predstavitelj národnega uma. Zdelo se mi je, da bo za to zadoščevalo, ako razloživši pred takim človekom bistvena svojstva dotične stvari ali razmere, začnem se ž njim o tem razgovarjati ter dam njemu samemu krstiti ta odnošaj, ali pa, da on podá meni vsaj nekatere elemente za imenovanje tega odnošaja. A priori, zdi se, da ne more biti ničesar preprostejšega. V praksi pa se mi ta način nikakor ni posrečil, in na takošen način nisem dobil ni jednega izraza. Ta fakt se sicer more pojasniti tudi s slučajnimi okolnostimi.

No kedar sem jaz sam predlagal takemu človeku svoje lastno sestavljene nazive, tedaj izražal je on svoje mnenje gledé na to, kolikor so njemu umevni ti nazivi, kakor tudi: ali se ti izrazi udomačijo v národnem jeziku ali ne. Posvetujoč se z učenimi jezikoslovci o posamičnih izrazih, oziral sem se neprestano na mnenje téh ljudij iz národa.

B. V jeziku vsakega národa so besede, katere se popolnoma naravno uporabljajo v znanem krogu pojmov, katere pa, na osnovi analogije svojstev, morejo biti prenesene tudi v drugo sfero pojmov. One imajo vsled tega metaforiški značaj.

Ta prehod more se konstatovati tudi v samem národnem jeziku, kjer zasledujemo isto prikazen tudi gledé na juridiške izraze. Tudi sami izrazi právo, pravica, krivica, lukav, bili so kakor naravno, s početka samó srečne metafore. Razume se, da ti prenosi ne smejo biti prisiljeni, nenaravni. Njih analogija mora biti očitna: pri tem je imeti neprestano pred očmi oni način, po katerem se ravná sam národní jezik v podobnih slučajih. Samó pri takošnih uslovjih more biti ta način prospešen pri iskanju novih izrazov.

C. Kakor je znano, proizvaja se diferencovanje posamičnih pojmov z razširjenjem ali zmanjšanjem pomena posamičnih besed. Toda ta način dobivanja izrazov dopušča se samó v skrajnih slučajih, in ga je upotrebijati z nenavadno pozornostjo. Národ se težko odvadi od uporabe kakor oblike, takó tudi pomena jedenkrat od njega sprejetih posamičnih besed, in v obče je možno reči, da mu je laže sprejeti povsem novo besedo, nego spremeniti v čemur si bodi staro.

Vendar so slučaji, kjer povečanje ali zmanjšanje pojma dotičnih besed kodifikator smatra za manjše zlo, nego uvajanje nove besede. Podobne primere nahajamo skoro v vseh evropskih zakonikih.

Takó, n. pr. je pomen besede zalog (gage, Pfand) skrčen (zožen) s tem, da se uporablja specijalno v zmyslu zaloga premičnega blagá. Neprilčno je samo to, da ohranja ta beseda v nekaterih zakonikih skupno s tem tudi svoj obči pomen, zato ker se gage, Pfand itd. uporablja od njih tudi za označenje vseh vrst zalogov v obče: za pignus rerum mobilium, za antichresis in za hypotheca.

Kar se dostaje srbskega jezika, oprošča se to vprašanje vsaj s tem, da ste v njem dve obliki za ta pojem, namreč zalog moškega spola, pa zaloga ženskega spola.

V evropskih zakonikih, dasi redko, nahaja se tudi razširjenje pojmov nekaterih besed. Navedem primer: v národnem jeziku poglavitnih evropskih jezikov, besedi: dolg in dolžnik rabita se skoro izključno za označenje tega, kar se mora, vsled posojila, povrniti; pomen njegov pa razširja národ včasih tudi za označenje kakoršnega si bodi drugega denarnega dolga, nikdar pa ne za označenje obvez (dolžnostij), izvršiti kakoršno si bodi delo v naš prid, ali dopustiti drugega učiniti kar si bodi v njegov prid, kar bi mi inače imeli právo zabraniti mu. Ker pa je ta široki pojem neobhodno potreben v splošnem delu zakonika, posvečenem obvezam (dolžnostim), vpraša se, treba-li iskati drugo besedo za ta bolj široki pojem, ali pa je dovolj razširiti pojem že sostvujoče (obstoječe) národne besede dolg. V določenem slučaju dajem jaz prednost poslednjemu med drugim tudi zaradi tega, ke se že v samem národnem jeziku vidi načelo tega razširjenja, in ker nisem jaz sam tega mnenja.

V Cüriškem (Zürich) zakoniku, sestavljenem po mojem učitelju, profesorju Bluntschliju je celo samo poglavje oddelka ob zaveznostih (dolžnostih) nazvano Schulden und Forderungen, namesto v drugih nemških zakonikih navadne in Nemcem nerazumljive besede Obligationen. Navajam pa ta zakonik zato, ker je on skoro jedin v Evropi, v katerem je opažati resnobno stremljenje biti umevnim národu.

Iz navedenih zgledov je razvidno, da tudi razširjenja ali zmanjšanja smisla posamičnih besed ni absolutno

zametati; da pa je njih uporaba ali neuporaba zavisna od okoliščin določnega slučaja.

D. Mi smo se že zgoraj izjavili proti prevajanju inostranskih izrazov ali njih posnemanja.

No s tem še ni rečeno, da v znanih člujajih ne kaže zatekati se k vstvarjenju terminov po vzoru približnih besed istega národnega jezika, v katerem se sestavlja zakon.

Naravno, ker o prevodu tukaj ne more biti niti govora, a na posnemanje pa se tudi tú ne moremo ozirati, govorimo tukaj, takó rekoč, le o pomnoženju števila besed znanega kroga med seboj sorodnih pojmov. Jasno je, da gledé na nenavadno težavo vstvarjanja takih besed je neobhodno potrebno vglobiti se v samo bistvo odnošaja med pomenom té besede in med tem, za kar se potrebuje novi izraz; — pri tem je neizogibno potrebno, da bi se to delalo v duhu zakonov vstvarjanja besed dotičnega jezika. Takó n. pr. se v nemški juridiški terminologiji *usucapio* rimskega práva ne prevaja s kakošno *Gebrauchsnahme* ali podobne vrste posnemanjem, marveč je beseda za ta pojem vstvarjena na osnovi besede *Besitz*, s katero po smislu *usucapio* stoji v tesnej zvezi, in na tak način je sestavljena, po mojem mnenju, kaj prikladno beseda *Ersitzung*.

Navedli smo zgoraj besedo *dosed* dunajske terminologiske komisije; očitno je, da ona je bila sestavljena potom najbolj hlapčevskega posnemanja besede *Ersitzung*, a nikakor ne na bolj temeljit način, nego je sestavljena navedena nemška beseda. Ako se ima že posnemati, pa bi kazalo vsaj drugemu načinu posnemanja dati prednost.

Navedemo še jeden primer; mi smo se zgoraj trudili dokazati, da se beseda *dužnik* ne more sprejeti v kakšen zakonik v smislu *creditor*, dasi je njen pomen popolnoma národen. Ona se ni vzela v zakonike ni od Nemcev, ni od Čehov, ni od Poljakov, ni od Srbov, niti od Hrvatov. Sprejeli pa so oni naravnost hlapčevski prevôd besede *creditor* (*Gläubiger*, veřitel, *wierzyciel*, vjerovnik, poverilac).

Vpraša pa se: ali je možno izhajati brez tega vulgarnega in národu nerazumnega prevoda ter zameniti ga z obliko na osnovi približne besede iz národnega jezika? Vsaj kar se dostaje srbskega jezika, smatram jaz to za možno. V Vukovem slovarju nahajamo čisto národni glagol *dužiti*, čegar pomen on predaja z besedami, *behaupten, dass einer mir schulde*, dico mihi deberi. Gledé na to, da vsak *creditor* dicit sibi deberi, po mojem mnenju ni posebno težavno s primerno končnico vstvariti *nomen verbale*, naznačujoče *creditor*-ja, in ta oblika, primerno pojasnjena, mogla bi računati na to, da bi postala obče umljiva.

E. Kedar, konečno, ni nikakega načina več, da bi se dal poiskati izraz, pa ne ostane nič drugega, kakor zateči se k opisovalnemu načinu (*circumlocution*), kar pa,

kakor se razume, ni več tehniški izraz. Smatram pa ta način celó za boljši, nego so navidezno učeni izrazi, nerazumljivi národu; opisovalni način posebno dobro zamenjuje izraz v takih slučajih, ako to, kar bi imel on označevati, se le redko nahaja v juridiškem življenju.

Pri izučevanju in primerjanju tujezemskih zakonikov, opazil sem v izbornem nemškem predlogu naslednje, naravno, ne ravno kratko izražanje: *demjenigen, der sich etwas hat versprochen lassen*, kar, kakor znano, točno odgovarja latinskemu *stipulanti*.

Gledé na to, da v sočasnem nemškem jeziku ni besede, ki bi točno odgovarjala ravnokar navedenemu, moramo le odobriti zdravi smisel pisateljevega predloga, da se je zadovoljil s tem prostim opisanim ter ni začel po vsej sili iskati tehniški izraz, odgovarjajoči latinskemu, a to toliko bolj, ker se ta rabi razmerno dovolj redko.

Znano je, da sestavitelji ali prelagatelji zakonov na slovanskem jugu, prenapolnjujejo jih z maso svojih, znova sestavljenih izrazov, nikakor ne pomišljajoč na to, kakó in kje pojasniti té neologizme; neologizem v bolj širokem smislu pa jaz imenujem ne samó popolnoma novo besedo, marveč tudi vsako drugo, kolikor toliko spremenjeno v obliki ali pomenu.

Jaz sem pa tega mnenja, da, naj bi si bil izraz še takó dobro sestavljen, je vsekakor neobhodno potrebno na ta ali drugi način pojasniti ga v samem zakoniku.

Ako se v zakonih in zakonikih opredeljuje takošni pojmi, kakor n. pr. *darilo*, znani iz življenja samemu preprostnemu človeku, koliko važnejše je tako opredeljenje znova uvedenega izraza, kateri v pogledu na subjektivnost njegovega sestavitelja ni vsekdar umeven niti izobraženemu čitatelju.

Ta pojasnila, kakor se razume, morejo se napraviti različno; jaz omenim tukaj le nekatere načine:

1) Novi izraz more se pojasniti v samem tekstu, kjer se nahaja prvokrat, na način, ki smo ga omenili zgoraj.

2) Sama fraza, v kateri se prvokrat nahaja neologizem, more biti sestavljena takó, da prehajajoč od konkretnega k abstraktnemu, od znanega k manj znanemu, bi se novi izraz pojasnil s samo razvrstitvijo besed, ne imajoč pri tem nikakega pojasnjenja.

3) Vse neologizme, prihajajoče v zakon ali zakonik, možno je tudi pojasniti na posebnem, za to odločenem mestu.

V vsakej številki *parliamentary papers* vidimo mi, da se ta način uporablja v Angliji in zato tudi v severni Ameriki, kjer se je že davno sprejelo pravilo: vsako besedo, ki je povsem še ni ali le v določnem pomenu v živem národnem jeziku, pojasniti na posebnem mestu v samem zakoniku.

V ostalem smo takošen primer imeli že v samem Justinijanovem zakonodateljstvu; — dasi se ta klasična

kompilacija ni odločevala ravno národu, vendar je znano, da se je v poslednjo knjigo Pandekt postavilo dovolj veliko poglavje de verborum significatione.

V tem predavanju, mm. gg. imel sem čast soobčiti vam glavne iz téh kategorij in poskusov, katere po mojem mnenju, je bistveno imeti pred očmi pri sestavljanju zakonov in tudi zakonikov, vsaj za znane dežele, gledé na nemalovažni predmet tehniških izrazov.

Koliko se je meni samemu posrečilo uporabiti dejanski pri izvršitvi meni naročenega kodifikatorskega naročila, jedenkrat v umu ustanovivše se poskuse, bode možno soditi samó potém, ko pride ta moj trud v svet.

Obžalujem pa ob jednom, da sam značaj dela mi ni dovolil navesti vam iz njega samega posamičnih primerov, nedostatek časa pa mi tudi ne dovoljuje razložiti pred vami nekaterih poskusov gledé na jezik v obče v zakonodavstvu.¹⁾ A to bi ne malo pomagalo nam razsoditi in popluniti posamična, bolj važna vprašanja, odnašajoča se k jeziku v obče v faktiški njih uporabi, kar bi, kakor umevno, prineslo brezdvomno korist samemu predmetu.

¹⁾ Kakor je znano, je Bogišičev Zakonik za Črno Goro ne le že izšel, ampak je tudi že v zakoniti veljavi.

Op. uredn.

Ruske drobtinice.

СЪ МИРУ ПО НИТКЪ, ГОЛОМУ РУБАХА.

Narodna pogovorka.

А самородокъ (samorodok) veste, kaj je? Točni nemški prevod besede bo Selbstgenie; kakor pojasnilo pa naj vam služijo 4 primeri, o katerih bomo danes besedovali.

Pred kacimi 10 leti živel je v Moskvi nek Trifon Pavlov, pečavši se najbolj z raznosno trgovino. Že tedaj hodili so po Rusiji o Bolgariji čudni sluhi, med kojimi razdavala se je za slovansko uho z najbolj grenko ironijo beseda „братушки“ (bratuški) na temo historično dobro znane slovanske vzajemnosti celo o tacih rečeh, kakoršna je bila poslednja rusko-turška reznja (mesarija) za življenje ali smrt nekdanj mogočnih i slavnih Bolgarov. Pa Trifonu Pavlovu so menda vsi ti sluhi kazali se malo verjetni. Nemara, modroval je menda sam s sabo, vse to je le spletnja . . . Богъ не выдаст — свиня събствъ.¹⁾ I Trifon Pavlov osnoval je na artelnih načelih društvo raznoščikov — kramarjev, katerim tukaj pravijo кородейники или офени. Ž njimi mahnil jo je v Bolgarijo kljubu vsem strahom, kateri so hodili o njej celo po najbolj ruski, torej tudi najbolj slovanski Moskvi.

Какъ би не торговать въ Болгарии русскому человеку, дравшемуся за нее еще так недавно на жизнь и смерть?!²⁾ — govorila je prostemu človeku prosta logika. Pa taka logika začela se je od leta 1878. v Bolgariji od srama skrivati, i Trifon Pavlov, prispevši z ruskimi kramarji i z ruskim blagom v zemljo, še vedno vlažno od ruske krvi, jej ni našel več ni duha ni sluha . . .

„Bratuški“ so ga sprejeli zares hladno, tako hladno, da jo je moral poskoreje moral pobrisati v Carigrad . . . kak? K vekodavnimu nedruzi svojemu?! . . . Da, k nedrugom, k Turkom, kateri so ga sprijeli i prigreli — i sicer prigreli tak izdatno, da mu je barantaška torba razbuhla do nenavadnih razmerov: treba mu je bilo že celih karavanov, kateri so jo zdvignili dalje na zlatoobilni vzhod . . .

Z enakim, a morebiti še z večjim vspehom barantal je Trifon Pavlov po velikih mestih male Azije, Sirije in Kurdistana, kakoršna so Brusa, Damask, Diarbekir, Trapezond i dr. Ko je pa karavan Pavlova došel do jezera Vana, okolo katerega je razsejano mnogo kazačjih volnic, pokazalo se je našemu Trifonu, da se je očutil neki v osredju svoje drage matuške Ru-

sije. Sprejem moskovskega karavana med ruskimi kazaki bil je zares bratski, kar je ruske barantaše spodbudilo še k večji delavnosti, še k večji vztrajnosti. „St. Peterb. Véd.“ pripovedujejo, da kacih 5 let Trifon Pavlov že ne razvaža i ne razprodava sam svojega tovara, pač pa gorko sledi za členu svojega društva, kateri spremljajo mnogočislane karavane od mesta do mesta po vsej Turčiji, Armeniji i Persiji, tam pa jih razprodavajo v razdrob. Ko pišem te vrstice, je Trifon Pavlov neki v Rusiji, kjer se pogaja z velikimi zavodčiki (fabrikanti), katerim je tandem aliquando prišlo na um urediti bogate sklade svojih izdelij, svojega blaga po velikih mestih bogate Anatolije.

Iz korobejnika Trifona Pavlova nastal je torej velik trgovec, t. j. iz berača-barantaša izcimil se je bogač-trgaš, od kojega že zdaj smrdé milijoni . . .

Na Kavkazu, v Tiflisu, po Mihajlovski ulici, stanoval je operni pevec g. Lodij v hiši s ključarnico na notranjem dvoru. Ta g. Lodij je tam pa sam pač čvrsto preklinjal udare, kateri so odmevali od razkaljenega železa izpod težkih kladev, s kojimi so tekmovali med sabo ključarji.

Nekega dne pa je z udari kladev zaslišal tudi praktasen moški glas, razpevajoč razne motive iz ruskih oper. Sila i mehkost glasa pokazali ste se g. Lodiju tako veliki, da ni strel, pač pa je mahoma pobežal v ključarnico, da bi zasačil pevca-ključarja „in flagranti“. Vrli improvizator ruskih opernih melodij okazol se je premarogast ključarski pomagač Ajvazov, katerega si je g. Lodij precej privabil s svojo prijazno i ljubeznjivo pohvalo. Prijateljska zveza g. umetnika z umazancem — ključarjem krepla je od dne do dne, i uteklo je mnogo Kure¹⁾, ko je Ajvazov že v muzikalni šoli g. Lodija trdil ne odlomke iz raznih opernih umotvorov, pač pa muzikalno abecedo, katera bi mu v daljnji bodočnosti odprla pot v konservatorijo. To pot je Lovijev u enec že nastopil, kakor poročá „Nov. Vr.“, nastopil jo je per pedes apostolorum od južnega Tiflisa do severnega Petrograda. Kdo ve, kaj poreče Katra Osoda, morebiti, da se tudi Ajvazovu smehljajo v daleki prihodnosti milijoni . . .

V Gatčini pa je bil nedavno tak slučaj. V pekarijo vhodi (pride) mož, kateremu slikarstvo ni bila deveta briga.²⁾ Dokler

¹⁾ Ime reke, katera protaka čez Kavkaško stolico, t. j. čez Tiflis. Idem.

²⁾ Po nekaterih poročilih dobro dnani umetnik, g. Karazin, sodelovalec mnogih ilustrovanih listov, med njimi pa posebno „Njive“. Idem.

¹⁾ Če Bog ne izda, svinja ne zje. Po slovanski bi, vsaj tukaj, ugajala pogovorka: Komur Bog pomaga, zmaga. Idem.

²⁾ Kak bi ne trgovali (barantali) v Bolgariji ruskemu človeku, bivšemu se za njo še tak nedavno na življenje i smrt?! Idem.

mu iščejo razne sorte pečenja, on ogledava razvešene po stenah razne slike, katere so ga preprijetno iznenadile z izvirnostjo svojega zadržaja i z lepoto svojega izpolnjenja. Vpraša gospodarja, od kod so vse te slike. Odgovor je bil kratek i prost. Gospodar je pokazal z nevoljnim smehljajem na jednega iz svojih postrežnikov, kateri je pa zdaj, kakor poročajo Petrograške novine, že na Vasiljevskem ostrovu (otoku) v gromadni palači, kateri se pravi Akademija hudožestv (umetnosti). Hodijo sluh, da novi pitomec akademije, bivši pekarski pomočnik, dela prekrasne vspehe v svojem novem „rokodelstvu“. Dasi do novejših časov Petrograške listine še niso opovestile njegovega imena svojim radovednim bralcem, vendar pa i zdaj že javelj kdo dvomi, da tudi njegova zvezda more biti skoro vzide itak jarko i blesteče, kakor je letos zblestela, vsaj na severnem nebu, stara znanka človečestva — zvezda sv. treh kraljev. Morebiti, da je tudi njegova prihodnost usejana — z milijoni

V Babajevem pa, bivšem nekdanjem ruskemu „mužičku“, sedaj pa že „gospodu“, menda ameriškemu, ker so ga v Novem Jorku zasipali z dolarji, najprej pripomnite to, kar sem vam o njem pisal v št. 11. „Slov. Sv.“ za t. l. Razun tega pa so o njem nedavno priobčili privolžki listi še naslednje: H koncu svetovne jarmarke v Nižnjem Novgradu pripeljal se je tje finančni minister g. Višnjegraški. Pred njim je g. Babajev pa le demonstroval svojo ognjeuporno maso. Storil je to malone takó, kakor je to delal i prej, t. j. kakor je rečeno v privedeni številki „Slov. Sv.“ Poskušnja se je zopet popolnoma posrečila. Ucelele so celo zažigalice, katere so hile z denarji v škrinjici, propitani z čudotvornim mazilom, i katera je ležala v

največem plamenu i žarjavici. Tisoči naroda, bivšega na gledišču, so prišli v tako radost, da so med gromoglasnim uraklici zgrabili svojega Babajeva i metali ga iz rok v roke, kakor otroci mečejo po rokah žogice . . . Strmel je sred naroda tudi sam g. minister in je objavil svojo podporo provzročitelju zrelišča, da bi vlada dovolila mu utemeljiti na akcijah družvo z milijonnim kapitalom, katero bi po nizki ceni zavarovalo taka lesena poslopja, katera so propitana z babajevskim ognjeupornim sestavom. Od Francozov prisvojili so si Rusi pogovorko: „Лучше поздно, чѣмъ никогда“ Ko bi je pač sploh ne rabili tako pogosto! Ko bi je pač v tacih rečeh, kakoršna je ognjeuporna masa babajevska, ne praktikovali celih 6 let! Koliko bi ucelelo Rusije, še vedno v širokem pomenu lesene Rusije ¹⁾ A Pskovič Babajev našteval bi že davno v mesto stotakov i tisoč-milijone i milijone. . . .

Ergo: Samorodki so od prirode bistre glavice v mraku ruskega naroda, katerim, če pridejo na vrh, smejejo se v dalji milijoni. . . .

Božidar Tvorcöv.

¹⁾ Gorje tej leseni Rusiji, če je poletje tako suho, kakoršno je bilo letošnje. Cela dva meseca nismo videli meglic, a o dežju smo vse že pozabili! Solnce je peklo nemilosrdno, navadna temperatura v osrednji Rusije bila je v senci 30, na solncu pa 40 do 45° R.!! Kjer se je pokazal rudeč petelin, ni bilo nobene moči ustaviti ga. A pokazoval se je zdaj tukaj, zdaj tam i uničel je do tla taka mesta, kakoršno je bil belokamenni Serpuhov, da ne govorimo o trgih i vaseh z večidel leseno postrojko (stavbo). Vpepeljeni so tudi celi kvartali stoličnih mest, kakoršna so Kijev, Odesa. Torej zopet milijoni, oj žalostni milijoni. . . .

Idem.

D o p i s i.

Izmed galiških Rusov. 15. sept. t. l. (Kačko vsko društvo.) Dne 9. sept. t. l. je zborovalo Kačkovsko občestvo v Ternopolju. Kakor ste poročali tudi lani v „Slov. Svetu“ o občnem zboru tega društva, je ono velike važnosti za avstrijske Ruse, in to zlasti za preproste narodne množice. To društvo ima približno tak pomen, kakor slovenska družba sv. Mohorja ali hrvatska družba sv. Hieronima. Ona se namreč bavi pred vsem z izdavanjem poučnih knjig razne vsebine za preprosti narod. Ker pa ima podružnice po raznih okrajih, in ker imajo te nekako samostalen delokrog, lastna zborovanja, in ker bo odslej to društvo delovalo tudi za ruski narod v Bukovini, odgovarja s takim ustrojem nekoliko tudi slovenskemu šolskemu društvu sv. Cirila in Metoda. Ako pristavimo, da je letošnji občni zbor Kačkovskega društva sklenil dejanski, da naj bi društvo združevalo tudi zadače šolskega društva za ruski narod, odgovarja v resnici tudi po specijalnih namenih slovenski šolski in knjižni Mohorjevi družbi. In še več, česar Slovenci niso še osnovali, namerja to društvo oživiti poseben oddelek za pokup zemlje, torej ustreči oni potrebi, katera kliče že zdavna tudi Slovence na delo, in to sosebno še od tega časa, odkar se je zagneznila „Südmark“ med nje na najnevarnejših krajih po Štirskem, Koroškem in Kranjskem. Iz tega je razvidno, kako modro so gališki rodoljubi zasnovali podstavo svojemu društvu, katero, kakor

se kažejo narodne potrebe, razteza brez formalnih težav svoj delokrog. Gotovo v vredno posnemanje Slovincem in drugim zapadnim Slovanom!

Na občni zbor Kačkovskega društva je došlo nad tisoč členov samo preprostih seljakov, da ne štejemo razmejno obilega števila inteligencije. V soglasju s pobožnostjo narodovo šli so udeležniki k sv. opravi; cerkev je bila prepolna zbranega naroda. O. Stef. Kobljanskij je imel po molitvah patrijotiško prepoved, ki je do solz ganila vse občinstvo. Prekrasno in ginljivo je pel zbor Ternopoljskih meščanov pod vodstvom g. Čubatega ter je pridobil popolno priznanje s svojim petjem. Ta zbor pripada najstarejšim korom v Galicini. Učitelj mu je bil dovršeni slušatelj bogoslovja pok. Goreckij, ki je hodil iz sela v selo, iz mesta v mesto, pa poučeval meščane in seljane v petju, in kar je on sejal z veliko požrtvovalnostjo, žanje sedaj narod. Po cerkvenem opravi je otvoril predsednik občestva g. B. A. Dedickij zborovanje, ki je 18., odkar živi društvo. Poudarjal je, da osrednji odbor je izvršil zadače, naložene mu lanskega leta na občnem zboru v Kalaši, kar pomeni: „delo prosvečenja našega naroda posredstvom Občestva im. Kačkovskega izpolnilo se je po volji in po ukazu samega tega naroda, kateri se leto za letom zbira v različnih mestih svoje Rusi (Rusije) na ta zborovanja, s takim ciljem, da pripravljene bi inteligenciji svoje kazalo do patrijotičnih

uslug pot in smer, kakó je razširjati prosvetljenje v našem kraju, da bi se ono prijelo z uspehom v srcu naroda⁴. Predsednik naglašá, da občni zbori niso drugega, kakor zakonodavci osrednjemu odboru, da izvršuje to, česar potrebuje narod. Pravi, da prešlega leta se je pričelo za uvod imenitno delo, izdala se je popolna „Narodna istorija Rusi“, patrijotično in poljudno (popularno) pisana ter priskrbljena z ilustracijami. Spisal je to zgodovino jeden člen Kačkovskega društva. Važnost tega izdanja, pravi govornik, poštavam kot umestno poudarjati pred vsem zaradi tega, ker je to delo našemu narodu prvikrat razkrilo popolni obraz njegovega zgodovinskega življenja od osnovanja ruske države noter do sedanjih dob; s tem dobiva narod obširno, kaj je bila naša Rusj, kaj je preživela in kaj pretrpela, zakaj je nastala za njo svetlejša doba vzdržanja pod vladó avstrijskih vladarjev. Govornik se nadeja, da, ker je ta zgodovina pisana objektivno, nauđi tudi prostaka ruskega, za katerega je sestavljena na prvem mestu. Takó utegne ruski prostak zavedati se polagoma svojih narodnih prav, katera ogrožuje njegov sovražnik. Ko se je otvorilo zborovanje, je bil izbran za predsednika zbora g. Rožankovskij, ki je dal prečítati letno poročilo.

Po zadnjem zboru so se izdale mesečne knjižice (št. 167—178; med temi: „Čitalnice in posojilnice“, „Trezvisja“ (Povest), „Slabosti u seljan“ (na kmetih), „O pravnyh i notarijalnih naležitostjah“, Koledar za l. 1891 itd. Vse knjižice imajo versko, poučno, gospodarsko in lekarsko, v obče praktično vsebino. Knjižice obsezajo po 32 tiskanih listov, in vse to se daje členom za 1 gld. Pisane pa so knjižice v narodnem narečju in popularnem slogu. Nekatero knjižice se morajo tiskati z nova.

Vseh knjižic je izdalo društvo od svojega obstanka naprej, od l. 1875 do konca avgusta t. l. 178 v približno 700.000 odtisih. Društvo se zanima za narodne bralnice ali „Čitalnje“ ter pomaga na razne načine, da se snujejo med narodom. Razdeljuje knjižice brezplačno čitalnicam in drugim narodnim društvom: razdalo jih je že okolo 4300 odtisov.

Pravila za „Obščestvo pokupky zemelj im. Venedikta Ružickoga“ je posebna anketa že sestavila in se izročé v potrjenje. Ta oddelek z značajem posebnega društva bo dobredelnega in finančnega značaja. Mnogo je društvo storilo gledé na osnovanja bratovščin treznosti ter v tem priporočila se mitropolita Silvestru, kateri je odgovoril, da on porabi vsako priliko v takem zmyslu med narodom. Društvo se je priporočilo tudi vladi, s posebno spomenico, katera govori o tem, da se ne spoštujejo ruski cerkveni prazniki in nedelje. Društvo je nadalje doseglo, da se izdaje časnik za preprosti narod, namreč „Русское Слово“ („Ruskoje Slovo“), katero se izdaje po jako nizki ceni.

Društvo je prosilo v deželnem zboru podpore; take

se dajejo za poljska društva, ki niso toliko blagega namena; no ruskemu prevažnemu kulturnemu društvu se je taka podpora kar odklonila. Toda Kačkovsko društvo bo prošnje ponavljalo, dokler ne bode uslišano. Delilo je društvo po svojih skromnih razmerah tudi podpore stradaljočim zastran slabe lanske letine.

Pomrlo je lani 31 členov; no priraslo je od lani 874 novih udov; sedaj šteje društvo 4136 plačujočih členov.

Jako dobro se vedejo podružnice, ki podpirajo po posebnih napravah tudi učečo se mladino.

Dohodkov je imelo društvo 6387 gld., stroškov pa 5586 gld.

Po prečitanem sporočilu sta vprašala dva seljaka, kakó je z Obščestvom pokupki zemelj, in kedaj da oživi. Rekla sta, da bode to društvo jedno najvažnejših, ker bo možno z njegovo pomočjo, rusko zemljo iztrgati iz tujih rok. G. Markov je stavil na to resolucijo, da se uvede to društvo v življenje kar najskoreje in se je ista sprejela jednoglasno. Isto takó jednoglasno se je sprejel predlog, da se spremeni § 1. pravil v tej meri, da bi moglo Kačkovsko društvo snovati podružnice tudi v Bukovini.

Člen o. Sérko je predlagal v imenu Brodske podružnice, da bi sobranje pozdravilo Djakovskega episkopa Strossmayerja po povodu 40 letne godovščine njegovega episkopstva, katero isti mnogozasluženi môž za Slavjane in slavjansko kulturo praznuje ravno v dan zborovanja tega društva. Dr. Antonovič je pojasnil zbranim zasluge episkopa in njegov pomen kakor velikega hrvaškega in slavjanskega patrijota, narodoljubca in prosvetitelja, in je pri tem predložil, da bi zbor, na osnovi pravil občestva, imenoval Djakovskega vladiko častnim členom Obščestva Kačkovskega in mu to naznanil brzojavno. Ta predlog se je sprejel jednoglasno. Brzojavka poudarja, da Obščestvo visoko ocenjuje patrijotiško in prosvetiteljno dejateljnost Njegovega Preosvjaščenstva na korist bratskega južoslavjanskega naroda ter mu kliče: „Bog blagoslovi Vas k daljnejšim vspetjem v slavo vsega Slavjanstva na mnogaja leta!“

Isto takó se je imenoval častnim članom dež. poslanec dr. Antonovič, ki ima velike zasluge za narod in društvo Kačkovsko.

Seljanin Pavlo Dumka je pa prečítal daljši svoj spis o prosvetnjenju naroda, o povzdignjenju obrti in trgovine ter je naposled pozval rodoljube, da bi pospeševali življenje po čitalnjah, (čitalnicah), imeli tam popularne lekcije, spodbujali seljane vstopati v člene čitaljen in snovati nove čitalnje*).

*) Na Slovenskem so rodoljubi zopet in zopet spodbujali se, da bi se imeli po čitalnicah in bralnicah poučni govori. No ti so bele vrane, in stara „Soča“ je ondan svarila, da bi kmečki sinovi ne zahajali preveč v čitalnice. Taki učitelji se usiljujejo narodu v novi dobi na Slovenskem!

Na predlog dr. L. Pavenskega se je priporočalo osrednjemu društvenemu odboru, da bi tekom naslednjega leta priskrbel narodu izdanje popularne zgodovine ruske cerkve, iz katere bi se narod naučil poštovati in trdo stati pri svojem cerkovnem obredu, na kateri posezajo sedaj različni tlačitelji ruskega naroda, ki vidijo v ruski cerkvi krepost ruske narodnosti. Kakor je Vašim čitateljem znano, smo mi, gališki Rusi, zjedinjeni z Rimom, ki pa nam je zagotovil varovanje cirilometodijske cerkve s staroslovenskim jezikom. To cerkev nam hočejo po raznih potih naši sovragi oslabiti, porušiti, da bi se toliko laže potopili v zapadni kulturi, katera, kakor je očitno, potaplja in končuje poljsko narodnost na Pruskem in v Galiciji.

Od poludne do 4. ure je trajalo zborovanje; no seljani se niso utrudili zvesto poslušati razne nauke. Naposled je g. Markov spominjal, kakó malo da je inteligencije med ruskim narodom, a nasprotno, kakó da raste od leta do leta čislo poljske in židovske mladeži v srednjih šolah, zlasti na gimnazijah. Sedaj je v srednjih šolah galiških nad 10.000 židovskih in poljskih učencev, a ne popolnoma 2000 ruskih, dasi je večina prebivalstva ruska. Ako pojde tako naprej, rekel je govornik, zasedejo Židje in Poljaki vsa mesta, in ruskih ljudij prostor ne bode sredi inteligencije, ker jedva 11. inteligentni človek bode ruski. Vzrok temu je nedostatek ruskih četverorazrednih šol in takisto nedostatek sredstev za vzdrževanje seljanskih (kmečkih) sinov, da bi mogli obiskovati srednje šole. Mi mogli bi osnovati sebi ruske narodne čtveterorazrednice in takisto ruski gimnazij, ako bi bilo pri nas osnovano tako društvo, kakoršno je nemški Schulverein ali češka „Matiče školska! Na taka društva dolžni bi bili mi dajati poslednji krajcar, ker ona bi vzdrževala i ruske šole in rusko bedno učečo se mladež.“ Kačkavsko društvo naj bi skrbelo za osnovo takega šolskega društva, drugače propade ruski narod. Priporočilo to se je sprejelo z gromovitim rokoploskanjem, in osrednji odbor društva ima zadačo, da se osnuje šolsko društvo za gališke Ruse.

S tem so bile glavne točke završene, narod se je potem sešel v dvoranah na okrepčanje, kjer so se prepevale narodne pesmi. Kmalu je pričel vokalno deklama-

torski večer, ki je privabil v veliko dvorano prepolno občinstva. Tu se je odlikoval Denisovski pevski zbor pod vodstvom precenljivega dušnega pastirja in narodnega prosvetitelja o. Vitošinskega. Ta zbor, sestavljen iz selskih dečkov, je tako izurjen, da ga je primerjati zboru Slavjanskega. Čudili so se izvršbi vsake točke sami najboljši poznalci petja in glasbeniki.

Dodamo še, da so rodoljubi od blizu in daleč občini zbor Kačkovskega društva pozdravili brzogovornim potom. Poročal sem Vam obširniše o zborovanju prevažnega društva naših ruskih bratov, da utegnejo Vaši čitatelji primerjati slovenska društva z osnovo tega društva. Razvidijo, v čem ima to društvo prednost pred slovenskimi društvi, a tudi kake težnje in skrbi imajo ruski rodoljubi. Rusi gališki so si ohranili mnogo narodnih svetinj, narodno glasbo, običaje, kroj in vezenje, pred vsem pa cirilometodijsko cerkev s staroslovenskim jezikom. Narodna cerkev jim je glavna opora, da se še drže kljub hudemu položaju v duševnem in gmotnem pogledu. Ali ravno zato jim hočejo izpodkopati tudi ta glavni steber; boriti se jim je torej za ohranjenje tega, kar imajo, v tem ko Vi, Slovenci, imate glavne zadače, da si priborite, kar so Vam vzeli že zdavna. Gmotno ste na slabem, vendar hvalite Boga, da Vam ni nemško plemstvo zapustilo sledov — v židovstvu, kakor je isto nakopalo poljsko plemstvo tudi ruskemu narodu. No Vam preti sedaj pa nemški kapital po raznih podjetjih, naselbinah in naposled še po osnovani „Südmarki“. Takó vidite, smo si gališki Rusi in Slovenci na mnoge strani jednaki: rezultanta je neugodna za obe narodnosti, dasi so oblike nevarnosti nekoliko različne. V političkem pogledu se srečujemo z Vami v tem, da jedni in drugi vidimo rešitev v narodni avtonomiji. Mi jo že zahtevamo, pri Vas jo še le uvidevate, in ta dobiček na naši strani je velik; nadejamo pa se, da se Vaši zastopniki potegnejo s prečastitim Vašim dr. Gregorcem bolj soglasno tudi za narodno avtonomijo. Nadejamo se mi, ruski Galičani, da nastopi kmalu doba, ko bodo slovenski državni poslanci poleg poslancev galiških Rusov in drugih Slovanov skupno potegovali se v državnem zboru v Vidnu (na Dunaju) za izvršbo narodne enakopravnosti na osnovi narodne avtonomije. V to pomagaj Bog! Slavjanin.

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

„Slovanskega Sveta“ 18. štev. bila je po državnem pravdnštvu zasežena zaradi uvodnega članka „Našim zapadnoslavjanskim bratjam.“ Današnja številka „Sl. Sveta“ ima prilogo. Zasežen članek je obsejal posnetek pisma, ki ga je priobčil K. Heruc v 2. št. novega „Blagovesta“, in ki podaja nasovete, kakó naj se vedejo zapadni Slovani, torej Čehoslovani, Hrvati, Slovenci itd. Članek je pojasnjeval te sovete ter je pridejal nekoliko

kritičnih opomenj. O pismu Herucovem so spregovorili mnogi slovanski, po njih potem tudi nemški listi; „Hrvatska“ je priobčila to pismo v celoti.

Shod slovenskih poslancev je bil mnogokrat napovedan in odložen ter mnogo pričakovan. Konečno se je sklical v 2. okt. t. l. v Ljubljano in je postal tudi istina. Povabljeni so bili vsi slovenski deželni, kakor državni, pa tudi istrski poslanci. Došlo je 51 poslancev, in sicer iz Istre: dr. Stangher, Spinčič, Flego, Serčić,

dr. Volarić, dr. Dukić, dr. Laginja, Slavoj Jenko, Mandić, dr. Vitezić. Z Goriškega: dr. vit. Tonkli, dr. Aleksij Rojic, dr. Lisjak, dr. Gregorčič, Mahorčič. Iz Koroške: Einspieler, Muri. Iz Trsta: Nabergoj, Martelanc, Naldišek, dr. Sancin. S Štajerskega: dr. Serneč, Mih. Vošnjak, dr. Dečko, dr. Gregorec, dr. Lipold S Kranjskega: dr. Poklukar, Murnik, dr. vit. Bleiweis, Klein, Stegnar, Grasseli, Hribar, Povše, dr. Vošnjak, dr. Tavčar, dr. Papež, Žitnik, Detela, dr. Ferjančič, Kersnik, Višnikar, Lavrenčič, Svetec, Šuklje, Ogorelec, Gorup, Pakiž, Kavčič, Klun.

Poslancem na čast so bili priredili v Ljubljanski čitalnici 2. okt. slavnostni večer. Predsednik slavnostnega odbora dr. Majaron je na tem večeru pozdravil poslance, posebnost tudi istrske, ki so došli polnoštevilni ter dokazali s tem vzajemnost s Slovenci. Omenil je, da so se sešla narodna društva, mestni zastop, obilo narodnih rodbin in domoljubnih dam, da bi pozdravili poslance. Podžupan Petričič je rekel, da sklicanje shoda je vzbudilo občno radost; povzdigniti je treba glas za brate ob mejah, za ves slovenski rod. Ne smemo se zadovoljevati z drobtinicami, ne beračiti, temveč složno zahtevati slovenska prava. Slovani so velik narod; mnogo dosežejo, ako bodo složni. Nazdravlja slogi in solidarnosti poslancev. Deželni glavar dr. Poklukar se je zahvalil, da so ga zbrani poslanci izvolili predsednikom zborovanja. Prvi korak se je storil današnjega dne; vspehi ne morejo izostati. Ključ vsemu daljnemu delovanju naj bode sloga. Dr. Laginja, hrvaški poslanec istrski, predsednik kluba istrskih hrvaško-slovenskih poslancev je rekel: Prinašamo vam idejo jedinstva našega; narod mora imeti pogum in vero v samega sebe. Takó se izpolnijo besede: Mučeni narod moj, ustani in hodi, vera tvoja ti je pomagala. Dr. Serneč naglašja, da cvet naroda je pokazal z obilo udeležbo slavnostnega večera, da dobro uvažja pomen prvega shoda slovenskih poslancev. Prof. Spinčič poudarja jedinstvo med Hrvati in Slovenci. Osobito, rekel je, mi je drago nazdraviti tu prisotnemu zastopniku ideje jedinstva hrvatsko-slovenskega poslancu sabora hrvatskega, Franu Folnegoviću. Folnegović odgovarja; pozdravljajoč prvi sestanek poslancev, ki se vrši po 30letnem ustavnem življenju. Hrvati, poudarja on, vidimo v Vas predstražo, ki vzdržuje gigantsko borbo med Nemcem in Slovanom. Mi se borimo z Madjari, a ne za jezik, ta nam je priznan, a borimo se, ker v Madjarah vidimo pionirje Nemštva proti nam. Ne prašam po Vaših sklenjenih resolucijah, sklenili ste jih složno, zato ne morejo biti zle. A sloga ne zadoščuje, v slogi se da tudi spati; odločnosti je treba, smelih je svēt. Folnegović nadeja se v kratkem drugega shoda in poudarja, da boj vseh zastopnikov slovenskih avstro-ogerskih mora biti proračunjen, solidaren in vstrajen. Nikdo nima prava, Slovanom očitati nelojalnost; toliko krvi ni nobeden drug narod prelil za državo in dinastijo. Ne bili bi vredni, da nas nosi zemlja, napojena s krvjo in solzami naših pradedov, če ne branimo domovine svoje. Burno odobravanje je kazalo navdušenost, s katero je bil sprejet ta govor. Dr. Tavčar naglašja, da so taki shodi jako koristni. Slovani nismo zadnji; ravno mi Slovani rešili smo dinastijo na bojnih poljih laških in ogerskih. Preponižni smo bili Slovani, to mora postati drugače. Hrvaški narod nam je bil vedno prijatelj; pride čas, da sprevidijo oni, ki vladajo usodo Avstrije, da naše zjedinenje je v interesu države: po-

tomci naši doživé srečnejše dni. Hrvatje naj nas ne pozabijo. Nazdravljam narodu hrvatskemu. Tudi ta govor so odobraval z burnimi Živio-klici. Dr. Stangher, ki nazdravlja krasnemu spolu, pravi, da naše delo bi ne imelo vspeha; treba nam je ženskega dela narodnega. S takimi govori in nazdravicami se je završil slavnostni večer.

Glasbena Matica v Ljubljani ima letos v svoji šoli vpisanih skupno 202 učenca, in sicer: za klavir 123, za gosli 38, za godala in trobila 32, za solo-petje pa 9 učencev. Moški in ženski zbor štejeta do 100 pevskih sil.

Shod voilcev, katerega je sklical priljubljeni slovenski državni poslanec preč. g. dr. Gregorec dne 14. m. m. v Ljutomeru, izvršil se je jako častno in povoljno za g. poslanca. Bilo je zbranih več nego 200 mož v sobani g. Vavpotiča, kjer je ob 4. uri dopoludné v navzočnosti vladnega zastopnika, g. poslanec v poldrugo uro trajajočem govoru poljudno in jako zanimivo razlagal zgodovino naše državne ustave, pojasnil sedanje državnozbornske razmere, povedal, kaj je hotel vse doseči in koliko je v resnici storil in dosegel, ter sklenil s krepkimi besedami: Vse za vero, dom, cesarja. Navzoči volilci so ga pazljivo poslušali, zahvalili se mu za njegovo dosežanje zastopanje ter ga prosili, da bi deloval tudi v bodoče v tem smislu za nje. Na vprašanje jednega iz volilcev, kaj je misliti o društvu „Südmark“, ki bajé že tudi v Ljutomeru snuje svojo podružnico, je gospod poslanec jasno razložil, kaj je društvo „Südmark“, kaj hoče, ter rekel, da se nam ni toliko bati tega društva, kakor tistih, ki so skriti za tem društvom. To nam jasno pričja poročilo, katero so odborniki tega društva sami priobčili v „Tagespošti“ o svojem zborovanju v Celju. Mi se pa moramo z vsemi zakonitimi sredstvi braniti proti temu društvu, kakor proti zloglasnemu Schulvereinu, in vsakega, ki med nami podpira to društvo, proglasiti za narodnega izdajnika. —

Po zborovanju se je zvečer mnogo občinstva sešlo k veselici v národno čitalnico, kjer je bilo dokaj zabave s sodelovanjem evenskih tamburašev. Kaj dobro se je igral igrokaz „Kje je meja?“ a to od igralcev, ki nimajo bodisi pogostoma prilike pojaviti se na odru. Kedaj se bo tudi v zeleni Štirski na razvoj te umetnosti kaj več storilo? —

Slovenske posojilnice. Teh je bilo lanskega leta 35, in sicer 8 na Koroškem, 15 na Štajerskem, 10 na Kranjskem in 2 na Primorskem. 24 jih je bilo z neomejenim in 11 z omejenim poročtvom. Obrtno pomožno društvo v Ljubljani deluje uže 34 let ter je najstarejša slovenska posojilnica; Ljutomerska posluje 18, Št. Jakobša v Rožu na Koroškem 17 let; druge so manj stare. Lani so vse slovenske posojilnice imele izposojenih nad 3,600.000 gld: največ štajerske, namreč 2,304.000 gld., kranjske 978.000, koroške 261.000 in primorske 89.000. Društve nikov so imele posojilnice 18.623 z vplačanimi deleži 356.368 gld. Denarnega prometa so imele 7,910.076 gld., in sicer štajerske 4,310.526 gld; kranjske 2,054.469, koroške 536.825, primorske 108.256 gld. Najmočnejše posojilnice so Celjska, Mariborska, Metliška in Ptujška. V rezervni zalogi ima doslej Celjska posojilnica 24.000, Mariborska 20.000, Ljutomerska 13.000, Ptujška 14.000, Vrhniška 11.000 gld. Posojilnice delujejo blagodejno; več ko ima kaka prometa, za toliko niže obresti more delovati. Nekateri nalagajo zaradi majhnega prometa še vedno previsoke obresti, in je v obče želeti, da bi se manipulacija pri nekaterih zljajšala. Prav pripominja g. Lapanje, da si napravljajo preveč posla nekatere s tem, da s po-

daljšanjem obrokov delajo tako, kakor da bi dajale nova posojila. S tem se povečuje formalno promet na zunaj, a zajedno se povečujejo stroški strankam, ko vendar je možno izdajati menjice veljavne za 3 leta. Sicer pa je želeti, da se posojilnice pomnožé po raznih deželah in krajih, zlasti tam, kjer je navarnost, da se spravlja narod v gmotno zavisnost od tujcev. Ob mejah in po mestih in trgih čaka v tem pogledu rodoljube še mnogo, mnogo dela. Zajedno bo treba snovati tudi druge vrste denarnih in v občé gospodarskih zavodov, sosebno v zmislu, da se bodo pospeševala domača podjetništva v vseh oddelkih občéga gospodarstva.

Družba sv. Cirila in Metoda je imela 24. sept. t. l. svojo V. redno veliko skupščino v Ljubljani. Družbeni predsednik je po sv. maši pozdravil udeležnike, poudarjajoč, da je bila v družbi dovolj jedinstvo, ter nadejajoč se, da se ista ohrani tudi v bodoče. Župan Ljubljanski, pozdravivši zbor, je naglašal, da je rodila sila društvo, spoznanje, da se je treba nasprotnikom postaviti v bran z enakim orožjem. Razložek je pa ta, da ima družba sv. Cirila in Metoda ohraniti in braniti samo to, kar je naše, a ne sega po tujih otrocih. Tajnik g. Žlogar prečita nato obsirno poročilo. Na Kranjskem je doslej 40, na Štajerskem 22, na Koroškem 13, na Goriškem 12, v Trstu in Istri 5 podružnic, torej jih bo kmalu 100 vseh skupaj. V zavodih družbenih je nad 400 otrok. Poleg ženskih podružnic v Trstu in Gorici, snuje se taka tudi v Ljubljani. Narodno ženstvo se čim dalje zanima za društvo ter umeva svoje zadače. Tajnik poudarja, da je delovanje na Koroškem najtežavnejše, kjer so se prepovedali vsi spisi družbe, celó „Životopis cesarja Franca Jožefa!“ Poročevalec sklepa z opominom, da niti pedi zemlje naj bi več ne odstopili Slovenci svojim nasprotnikom. Družbeni blagajnik g. dr. Vošnjak je poročal potem o denarnem stanju družbe. V 4. družbenem letu je bilo 15.354 gld. 20 kr. dohodkov, stroškov pa 6341 gld. 6 kr., ostaje torej v blagajnici 6013 gld. 14., dalje še dvoje dolžnih pisem v znesku 1700 gld. Pri volitvi jedne tretjine odbornikov so se z nova izvolili stari per acclamationem. Prisotnih je bilo 70 članov in po odposlancih : astopanih podružnic nad 40.

Pri obedu so navdušeno zaklicali cesarju trikratni Slava. Poslanec Nabrgoj je poudarjal lojalnost družbe ter je protestoval proti obrekovanjem nasprotnikov. Poslanec župnik Einspieler se zahvaljuje družbi v imenu koroških Slovencev in napije dr. Vošnjaku in Iv. Hribarju, ki sta večkrat požrtvovalno se udeleževala shodov koroških Slovencev.

Na zabavnem večeru, ki ga je priredila Ljubljanska čitalnica, je bilo obilo gostov, sosebno je bilo videti tudi mnogo odličnih duhovnikov iz vseh slovanskih pokrajin. G. vodja Toma Zupan je pozdravil vse goste, došle od vseh krajev Slovenije, sosebno tudi gospe in gospodične in gospe iz Ljubljane. Dr. Tavčar je izrazil veselje nad velikim številom odličnih dam slovanskih, ki osnujejo kmalu podružnico v Ljubljani, sosebno pa tudi, da so došli bratje iz tužne Koroške. Dokler imajo take zastopnike, koroški Slovenci ne poginejo. Ideal Jurčičevega moža tvrdega, jeklenega, neizprosnega, imamo ga med nami. (Burni klici: Živio Einspieler!) Bog poživi koroške brate, Bog poživi njih vodjo deželnega poslanca, župnika Einspielerja! Navdušeno je bila sprejeta ta zdravica. Župnik Einspieler je rekel v odzdravici: Mi stojimo na braniku, niti pedi naše zemlje ne bomo dali več v last našim nasprotnikom. (Burni klici: Prav tako!) Ne bojimo

se, če tudi podleže pojedinec, bolje to, nego da poginemo vsi. Zaslonbo najdemo v vas, v bratih svojih. Vrstilo se je še mnogo napitnic in govorov med izvrševanjem vsporeda s petjem in vojaško godbo.

Zborovanje. Načelnistvo „Zveze slovanskih posojilnic“ vabi k rednemu občnemu zboru, ki se bo vršil dne 8. okt. t. l. ob 11. uri dopoldne v dvorani „Celjske čitalnice“. K občnemu zboru pošlje vsaka „Posojilnica“ jednega ali več pooblaščenecov. Ker je delovanje slovanskih posojilnic velevažno za naš národni obstanek, sledili bodo Slovenci i temu zborovanju z vso pozornostjo.

Delavsko podporno društvo v Trstu dobi pravila spremenjena v soglasju z zakonom za zavarovanje delavcev za slučaje bolezní. Društveni odbor se je mnogo trudil, da je priredil pravila takó, da jih je konečno potrdila c. kr. vlada. Kmalu bo občni zbor, ki bo volil nov odbor v smislu novih pravil. Društvo, ki je silno važno za slovanski živelj v Trstu, je po naporu svojih voditeljev rešeno nevarnosti, ki mu je pretela po omenjenem zakonu, potrjenem 30. marca 1888. „Edinost“ po pravici pozivlje Tržaške rodoljube, da bi delovali za društvo, sosebno da bi je podpirali neposredno z gmotnimi doneski, sosebno pa tudi posredno s tem, da bi dajali domačim ljudem delo, pri tem pa iste silili, da pristopijo k slovanskemu podpornemu društvu kot člani. Jedino takó se odtegne slovanski težak potujčevanju. Pomisliti je, da slovansko delavsko podporno društvo podaje tudi raznoteri pouk svojim članom, in kakor se je to godilo z vspehom doslej, bo vodstvo društveno gotovo skrbelo, da se bodo društvenikom duševni in moralni pomočki podeljevali čim dalje v še večí meri.

„Slovansko pevsko društvo“, ki se je osnovalo v Trstu, je imelo uže tudi prvi, dobro obiskovani občni zbor. Predsednikom je izbran g. profesor dr. Karol Glaser; on in rodoljubi, ki so izvoljeni v odbor, bodo gotovo delali na to, da se društvo razvije ne samo v zmislu, da bo gojilo in pospeševalo slovansko petje, ampak tudi, da pristopijo k društvu polagoma člani raznih slovanskih narodnostij v večih ali manjših odlomkih, zastopanih v Trstu. Petje se goji čvrsto tudi po raznih pevskih društvih Tržaške okolice; ta društva bodo dobivala moralno podporo od osrednjega pevskega društva v Trstu. In kakor pripravlja petje pot, da se narod obuja v okolici, je želeti, da bo slovansko pevsko društvo v Trstu gladilo pot do doslej pogrešane vzajemnosti med raznimi slovanskimi življi v glavnem primorskem mestu.

Slovanski klub. „Mir“ polaga slovanskim poslancem na srce, da bi delali na to, da se osnuje v državnem zboru, ko nastopi nova državnozborna doba, za vse Slované slovanski klub. Z druge strani se pa nasvetuje in ponavlja želja za jugoslovanski klub. Poljaki, ako se hoče osnovati pravi slovanski klub, gotovo ne pristopijo k takemu klubu. Poštevati je jedino druge Slované, in med temi, kakor se kaže, imajo bolj jednake težnje Slovenci in gališki Rusi, nego pa ostali Slovani. Sicer Slovenci in gališki Rusi niso nikakor absolutni nasprotniki po svojih težnjah drugim Slovanom. Oba ta naroda sta pred vsem iz taktičnih pogledov nacionalnoavtonomistiškega mišljenja, in za ta del sta gotovo modrejša od drugih, ki hočejo nakrat preskočiti več stebrov čez most sedanjega političkega položaja.

Celovski magistrat, ki ni hotel vsprejemati slovanskih dopisov pol. društva koroških Slovencev, je pravdo izgubil pri c. kr. namestništvu, in je torej po čl. XIX. drž. osnovnih zakonov primoran, vsprejemati slovanske

vloge. Nadejati se je, da razsodi takó tudi najviša instanca, do katere se je menda obrnil Celovski magistrat.

„Sloga“, politiško društvo goriških Slovencev, je imela čez dve leti mnogozaželeni občí zbor 22. septembra t. l. Posebnih toček ni bilo na dnevnem redu; šlo je za novo volitev predsednika in odbora. Dr. Gregorčič, profesor bogoslovja, z nova izvoljeni deželni poslanec, delavni in priljubljeni rodoljub na Goriškem, dobil je 53, dr. vit. Tonkli, mnogoletni dosedanji „Slogin“ predsednik pa 33 glasov; takó je izvoljen z znatno večino glasov dr. Gregorčič predsednikom „Sloge“. Kot odborniki pa so izvoljeni: dr. Aleksij Rojic, deželni poslanec v Gorici, Ant. M. Obizzi, zemljemerec in tiskar v Gorici, Valentin Kancler, upok. učitelj v Gorici, A. Fon, trgovec v Gorici, Fr. Hmelak, veleposestnik in župan v Lokavcu in trgovec v Gorici, Jos. Poljšak, župnik v Prvačini, Simon Gregorčič, duhovnik in posestnik na Gradišču, (t. j. oni svečenik, ki je Slovanom znan kot prvi sedanji pesnik slovenski), Fr. Budal, posestnik v Št. Andražu, A. Klančič, veleposestnik in župan v Podgori. Kot namestniki so izvoljeni: Fil. Trpin, župan v sv. Križu, Alojzij Štrekelj, podžupan v Komnu, Jos. Mašera, vikar v Št. Mavru, Nik. Kocjančič, župnik v Ročah, Fr. Bavčar, podžupan v Selu. Odbor se je konstatoval takó: Dr. Al. Rojic, podpredsednik, Ant. M. Obizzi, tajnik, Val. Kancler, denarničar. Predsedništvo in odbor sta se korenito spremenila; prišle so nove moči z novim redom na vrsto. Te spremembe je narod pričakoval, ker je videl, da se je v resnici mnogo ne samo zanemarilo, ampak celó zaviralo za prejšnjega predsedništva društva „Sloga“. Slovenske novine so pozdravile z veseljem ta preobrat, spoznavši, da je bilo na Goriškem za prejšnjih dob mnogo bolje, nego za voditeljstva dr. vit. Tonklija. Poslednji nima naravnega daru, da bi se prikupil drugim narodnim delavcem, zanemarjal jih je, kar jih ni naravnost odbacnil od sebe. Prijatelji pa, ki so se mu vsiljevali, in o katerih je menil, da mu bodo pomagali izdatno, da ostane na površju, so bili ali so taki, da so ga s svojim čudnim vedenjem pokopali in so s tem, kakor narodu, takó njemu na dosedanji lestvici škodovali. Goriška nima na izbor večjih in delujočih rodoljubov; še to malo pa so hoteli prijatelji in svetniki Tonklijevi raznim potom odstraniti, oziroma uničiti. To je narod sprevidel in čutil in pokazal je, da zna take spletke zavrniti. Mi smo želeli, da bi bil znal dr. Tonkli porabiti primerno vsako moč, ne pa da jih je tako rekoč pahal od sebe. S pravim poštovanjem narodnih močij bi bil sebi in narodu koristil; do razporov bi ne bilo prišlo, in Goriška bi bila vzgled narodnega delovanja, kakor je slula nekda, ko so celó c. kr. uradniki slovenskega roda na čelu narodu delovali srečno in uspešno. Da je dr. vit. Tonkli izgubil zaupanje v narodu, naj opominja druge slovenske rodoljube, da se izognejo jednaki osodi. Sicer pa takih svetnikov še noben slovenski dejatelj ni imel kot on; v tem je celó obžalovati dr. Tonklija samega. Mi se nadejamo, da se na Goriškem preobrača na boljše po doseženem boljšem spoznanju. Poštevajoč narodne moči, nadejamo se, da se tudi dr. Tonkli otrese svojih prijateljev, da bo za narod delal v boljši smeri na dalje, tudi ko bi narod drugače razredil in razvrstil delavne narodne moči, nego so bile pomeščene doslej. Najmanj bi bilo pristojno, da bi hotel še kedaj zmagovati s silo ali pomočjo dosedanjih svetnikov; narod pozove sam vsakega na svoje mesto, kakor spozna, da je zanj potrebno. Dela naj kažejo narodu poti, kakó naj bo v bodoče odločeval in izbiral svoje voditelje. Ta pot

je najboljša za dejatelje in, kar je glavno, tudi za narod sam. Po propadu pri „Slogi“ zabeležimo tu hvalevredni čin dr. vit. Tonklija, izražen v tem-le pismu: „Slavno predsedništvo „Sloge“! Jemaje slovo od vodstva prvega slovenskega otroškega vrta in slovenske dekliške šole v Gorici, izročam priloženih 100 gld. kot dar za podporo teh dveh narodnih zavodov.“ Za ta dar se je novo predsedništvo „Sloge“ zahvalilo v „Novi Soči“.

b) Ostali slovanski svet.

Cesar Fran Josip je bil šel obiskat cesarja Viljema, ko so se vršile velike vojaške vaje v pruski Sileziji. Novine pripominjajo, da je to prvokrat, da je stopil avstrijski vladar na zemljo, ki je bila prej, v prejšnjem stoletju, avstrijska. Mnogo so pisali o pristrčnosti, ki se je kazala pri tem shodu. Nemški zunanji listi so poudarjali in zagovarjali še več, takó imenovano pragmatiško zvezo med Nemčijo in Avstrijo, sosebno pa colno zvezo. Ker je bil naš zunanji minister grof Kalnoky tudi v spremstvu cesarjevem, kakor pl. Caprivi z nemškim cesarjem, in ker sta se ta dva ministra pogovarjala dolgo med seboj, potem pa vsak posebe s cesarjema, sklepajo celó, da se je kaj ukrenilo gledé na večo gospodarsko zvezo. Pokazalo se je tudi ob tej priliki, da se zunanji nemški in nemški listi v Avstriji vedejo takó, kakor da bi v Avstriji ne bivalo nad 20 milijonov Slovanov, in kakor da bi se mogli ti prezirati popolnoma, kedar se kaj vrši ali se želi, da bi se vršilo v interesu velikonemške politike. Taki listi gotovo ne morejo biti prijatelji celokupne naše države, ko bi jo radi zavedli, da bi ona ne poštevala dejanskih razmer ter se nikakor ne ozirala na neoporečno dejstvo, da večina njenih narodov je slovanska. Nemško-liberalni in sosebno tudi nemško-nacionalni listi bi radi videli, da bi postala Avstro-Ogerska vazalka Velikonemčiji; saj vse tako zasukavajo, kakor bi bilo Velikonemčiji po godu. Govorili so tudi, kakor da bi hotela Velikonemčija posredovati med Rusijo in Avstrijo. Avstrijski patrijotiški listi pa so opomnili, da Avstrija ima moči in sposobnosti dovolj, da utegne za se biti sama posrednica, in da bi bilo to zajedno ceneje, nego bi stalo velikonemško posredovanje. Sicer pa so samo zagonetke, kar pišejo pristaši nemško-avstrijske zveze. Veliki politiki in državniki itak dobro poznajo prave odnošaje med pojedinimi državami in dvori, torej tudi med Avstrijo in Velikonemčijo. Teh državnikov ne zaslepi nobena zunanost in noben diplomatski shod. Avstrijskim Slovanom pa, kateri se prezirajo v zunanji politiki, ne ostaje, ako se nočejo slepiti, drugega, kakor zbirati svoje moči, da se okrepijo kulturno, in sicer potom slovanske kulture.

Cesar Fran Josip je srčno napil cesarju Aleksandru III. v njegov rojstni dan. To so zapazili dobro novinarji, ki so zajedno opomnili, da take napitnice ni napravil letos cesar Viljem.

Deželni zbori se otvorijo za novo sesijo 14. dne oktobra, češki pa v nadaljevanje svojega delovanja, pretrganega spomladi. Najvažnejše bo razpravljanje Dunajskih punktacij v češkem deželnem zboru. Češki narod je sedaj odločniši proti temu dogovoru, nego kedaj poprej. Celó Staročehi se mnogotero izjavljajo proti njemu, in vse dopolnilne votitve v deželni zbor se vrše v zmislu nasprotja z dogovorom. Staročehi so še vedno na stališču, da bi glasovali tudi za nadaljnje točke dogovora, ko bi vlada privolila notranji češki jezik. Oni se sklicujejo v tem na zgodovino in ustavo; poudarjati je, da

ustava že absolutno zadoščuje za to zahtevo. Mladočehi pa bi ne glasovali za dogovor, niti ko bi se Čehom podelila češčina kot notranji jezik. Zanimivo je, da liberalni Nemci bi radi videli sedaj, da bi se takoj kot prva točka sprejela nove kurije ter se po njih uravnale razmere Nemcem. To so tiste kurije, katere so še letos obsojevali celó nemški zastopniki v državnem zboru.

Mladočehi so se vjemali s kurijami pod dvojim uslovjem, prvič, ko bi se odstranila kurija veleposestva, ki nima v resnici nič opraviti z narodnimi, tu jedino poštevanimi kurijami, drugič, ko bi se poprej izvršila narodna enakopravnost tudi za Čeha. Pomisliti je, da kurija veleposestva je Čehom silno nevarna; saj je fevdalno, kakor liberalno plemstvo nemško, in zapusti prvo Čeha, kakor bo zahteval to stanovski interes. Sicer pa Mladočehi odločno zahtevajo tudi češko zgodovinsko pravo, ne gledé na to, da obsojajo pojedine točke dogovora iz raznih vzrokov in razlogov.

Poraz liberalne stranke na Nižeavstrijskem pri deželnozborskih volitvah je nenavadno velik. Liberalci bodo imeli 43. antiliberalci pa 25 glasov; prvim se pridruži še virilni glas vseučilišnega rektorja, drugim pa virilna glasova 2 nižeavstrijskih škofov. Med liberalci je 15 veleposestnikov. Povsod pa so imeli antiliberalni kandidati znatne manjšine glasov, kjer niso prodrli. Sam Dunaj je pokazal, da je popolnoma v antiliberalnem taborju, v katerem so zastopani konservativci, nemški nacionalci in antisemiti in jeden duhovnik. Poraz nemške liberalne stranke v središču in glavnem mestu cesavstva je velikega političnega pomena, sosebno sedaj, ko bi se nemško-liberalna stranka rada pospela zopet do krmila osrednje vlade, in ko ista stranka diktuje Čehom punktacije, katerim se upira velika večina češkega naroda. Pomenljivo je, da še Dunajski župan dr. Prix bi bil kmalu propadel. Slovani imajo razne razloge, da so zadovoljni s porazom kapitalistične stranke tam, kjer je imela doslej svoj glavni sedež. Slovani sodijo, da taka stranka ne more povzdigniti se zopet do ministerskih stolov. Proti temu govori tudi vsa prošlost te stranke.

K štiridesetletnemu škofijskemu jubileju poslalo je vladiki Strossmayerju mesto Praga naslednjo adreso: „Oče in vzvišeni pastir Svojega národa, jasni kras in ponos vsega Slovanstva! V ukajočem soglasju neštevilnih pozdravov, razlegajočih se danes po vsem Slovanstvu, nakloni vlnudni Svoji posluh tudi k odkritosrčnim besedam, ki doletajo k Tebi od bregov Veltave, iz té zemlje, kjer se vsako okó žari v radostni nadi in vsako srcé osvežuje pri glasu Tvojega znanega, ljubljenega in vzvišenega imena v najrevnejši češkej bajtici. Vsaj ne pripadaš samó rodnej Svoji zemlji, katera ljubi in časti v Tebi svojega najboljšega Sina, največega dobrotnika, prevetnega branitelja in istinito vzvišenega velduhovnika: k Tebi pogleduje z občudovanjem in ljubeznijo, kakor k najleskejšemu svojemu ponosu tudi vse obširno Slovanstvo, čegar vse otroke vzajemno objemlješ tudi Ti z velikim Svojim srcem. Ti si nam jasni vzor ljubezni do domovine in národa, katerima si žrtvoval vse Svoje življenje; vzor navdušenja in požrtvovalne vnéme za vse dobro in krasno, kar Si gojil in podpiral z vsemi Svojimi močmi; vzor junaške stanovitnosti v svojem preverjenju, katero Si ohranil neporušno v prijaznih in neprijaznih dóbah, pogledujoč skozi oblake nestanovitne sedanosti vedno k velikemu cilju, kamor si nameril Svoje korake. Ti si v resnici jedna iz téh vzvišenih postav, kakoršnih nebó le v stoletjih pošilja národom. O, da nam še delgo jasno

svetiš, Ti jasna zvezda bratovskega juga! O, da še mnoga let deluješ v blagor, pomoč in tolažbo Svojega národa in vseh njegovih krvnih bratov, ter da doživiš popolnega posrečenja Svojih plemenitih in vzvišenih naporov, katere bodo poveljevala bodoča pokolenja! V Zlati Pragi, osmega dné meseca septembra leta Gospodovega 1890.“

Vladika Strossmayer je dal priobčiti po raznih slovanskih novinah svojo zahvalo na raznovrstne čestitke in odlikovanja ob priliki 40letnice svojega biskupovanja. Dr. Riegru je poslal še posebe obširniše ljubeznjivo pismo, v katerem poudarja potrebo jedinstva med Čehi. O sebi pravi, da se bo v zmyslu krščanskih načel ravnal, kakor doslej. Jednake vsebine je njegovo pismo do prof. Tilšra (Tilšer), predsednika mladočeške stranke. Poudarja, da je od svoje mladosti ljubil in spoštoval češki narod, ker spoznava in priznava, da je jeden najkrasnejših, najznamenitijših, najpopolnijših in najnaprednijših plemen slavnega rodu slovanskega. Na znotraj želi narodu češkemu vzajemno ljubezen in srečo, na zunaj pa z drugimi slovanskimi brati solidarnost in prijateljsko vzajemnost. Svobodo in srečo želi češkemu narodu. „Mi vsako svobodo, silo in zmago češkega naroda pokladamo za zaroko svoje lastne svobode, sile in bodočnosti.“ Vesel je vladika, da v željah gledé nanj so bili Staročehi in Mladočehi jedini.

Pogajanje med Staročehi in Mladočehi. Zaupni možje od obeh stranij so se razgovarjali, ali bi bilo možno doseči med njimi soglasje gledé na Dunajske punktacije. Ko se ni doseglo nič odločnega pri dvakratnem posvetovanju, so stavili Mladočehi naslednji predlog:

„Poslanci obeh narodnih strank sestopijo se k skupni manifestaciji, v kateri se izrazi pohabnost Dunajskih dogovorov in nastale iz njih bojazni v celem narodu.

V skupni tej manifestaciji se bode zahtevalo, da bi se najprej izvršile davne opravičene zahteve našega národa, da bi se izvršila prava na državno samostalnost zemelj korone česke in popolnoma izvedla enakopravnost češkega jezika pri vseh državnih uradih v Čedah, na Moravi in v Šlezkem.

V to se bo zahtevalo, da bi se pred vsem sedanji krivični, prebivalstvo slovansko v Čedah na Moravi in v Šlezkem v umetni manjšini pridružujoči volilni redi po 29 letnih, doslej brezvspešnih zahtevah konečno popravili na trdnih jednotnih podstavah, da bi vsaka narodnost v deželah češke korone dobila v zakonodavnih zborih ono zastopstvo, katero ji pripada vsled dejanskih razmer in vsled pravičnosti.

Konečno se izjavi v skupni manifestaciji volja k novemu pogajanju z zastopniki nemške narodnosti, katero bi, raztegajoč se na vse dežele češke korone, imelo za podstavo popolno jezikovo enakost vseh tukaj živečih narodov in poštevalo državno pravo korone češke in nedelnosti češkega kraljestva.

K skupnemu uredovanju te manifestacije naj se povežejo vsi poslanci češke narodnosti z Morave in Šlezkega, da bi se doseglo skupno in jednotno postopanje na obrano življenskih interesov celega češkoslovanskega národa.

Zaupni možje staročeške stranke so na to odgovorili, da predložijo ta predlog klubu staročeških poslancev. S tem je bil završen razgovor med zaupniki obeh strank. Mladočehi so absolutno proti temu, da bi se sprejela kaka točka, ker smatrajo Dunajski dogovor za celoto; to je logično, in je njih predlog popolnoma korektna posledica takega nazora. Tolažilno je, da se Mladočehi potegujejo

za glavne dežele češke korone, dasi molče o vojvodinah Zator in Osviečim, ki pripadati tudi k zemljam češke korone. Mladočehi izvajajo posledice tega, kar se trdi za češko kraljestvo: ako je potreba sprave ondi, je jednaka in še večja potreba sprave v Moravi in v Šleziji, kjer manjšine gospodujejo nad večinami. Tudi je velikega pomena spoznanje od mladočeške strani, da Morava je uslovje za rešitev češkoslovanskega naroda v češkem kraljestvu; kajti Mladočeki pravilno poudarjajo, da Čehi češkega kraljestva bi se izolovali in pogubili, ako bi se jim potujčila Morava. Morava veže zajedno Čeha z deželami proti vstoku, kjer so drugi odlomki slovanskih narodnostij avstrijskih.

Hrvaško vseučilišče je štelu prošlega poletnega semestra 363 slušateljev, in sicer 270 iz Hrvaške, 61 iz Slavonije, 12 iz Dalmacije, 8 iz Ogerske, 2 iz Istre, 3 iz Štajerske, po 1 iz Kranjske, Češke in Srbije, 3 iz Bolgarske in 1 iz Gorice. Rednih slušateljev je bilo na bogoslovnem oddelku 39, na pravo- in državoslovnem 171 in modroslovnem 51; izrednih na bogoslovnem 65, modroslovnem 13. Farmaceutov je bilo 24. Vidi se, da niti Hrvatje zunaj Hrvaške in Slavonije ne obiskujejo tega vseučilišča, kakor bi bilo pričakovati. To pa zato, ker se delajo formalne ovire, da spričevala hrvaškega vseučilišča ne veljajo v Cislitaviji. Tudi v tem pogledu se kaže potreba notranje politiške spremembe, po kateri težje avstrijski Jugoslovani.

Češka akademija znanostij. Cesar je potrdil izvolitev stavbenega svetnika Josipa Hlavke za predsednika češke akademije Frana Josipa za znanost, književnost in umetnost v Pragi na tri leta; potem za predsednika I. razreda dr. Ant. Rando, za predsednika II. razreda dr. K. vit. Koristko, za predsednika III. razreda prof. dr. Iv. Kvičalo in za predsednika IV. razreda Josipa Hlavko. Za tajnika akademije je potrjen dr. Fr. St idička tudi na tri leta.

Moravsko vezenje. Na Dunajski gospodarsko-obrtni razstavi so prvi poznavci moravskega vezenja (vyšivani) prisodili temu „diplom“; druga jednaka, jako krasna dela so se odlikovala z medalijami. Razdelilo se je za celo Avstro-Ogersko samo 7 diplomov. To dokazuje, koliko cenijo moravsko vezenje. In to izdeluje preprosti narod, in ako gledamo na vzorce in motive, zasledujemo da se na brontenih izkopaninah nahajajo jednake oblike, jednaki motivi. Iz tega izvajajo, da Slovani so bivali že zdavna po današnjih deželah, in da estetiški ukus Slovanov seza v dobo, ko so bili drugi narodi še divjaki.

Povodnji so prve dni sept. t. l. provzročile na Predarlbrškem, Tirolskem, po Gorenji Avstriji, sosebno pa na Češkem mnogo škodo. Napravile so na milijone škode na poljih in poslopih raznih vasij, trgov in mest. Tudi ljudje so tu in tam poginili, in vsled tega je nastalo veliko siromaštvo. V Pragi je porušila silovito narasla Vltava stoletja stari Karlov Most, kras zlate Prage. Država je odločila za dežele, po povodnjih prizadete, za sedaj dva milijona gold. Deželni odbori so tudi odločili primerne, toda manjše vsote. Dobrotnik raznih vrst darujejo, kar morejo v denarjih, blagu in hrani. Razna pomočna društva delajo, da bi se revščina olajšala. Pomisliti je, da je samo v Pragi 47.000 prebivalcev, ki so poškodovani od povodnji. Že zdavna ni bilo take v Čehih; nevarnost je bila velika, da bi se bilo utegnilo na tisoče prebivalcev potopiti po raznih krajih, sosebno v Budejevicah.

Vseslovanski časopis na Dunaju. O tem podjetju piše „Velehrad“: „V glavnem mestu naše države, kjer

živi ogromna večina slovanskega prebivalstva, ima izhajati v bodočem letu list, čegar namen bi bil: delovati na zjedinenje narodov slovanskih. Ta misel nikakor ni nova. Uže od davna se je delovalo na to, da bi se na Dunaju osnovalo slovansko uredništvo, ki bi skrbelo za pošiljanje vérodostojnih poročil vsem slovanskim časopisom, ki so mnogokrat prisiljeni rabiti nemško-židovske liste. Govorilo se je pred nekolikimi leti o tem, da bi se na Dunaju osnoval političen časopis v ruskem jeziku, kar se pa, žal, ni uresničilo. Sedaj zopet razglašajo poljski listi takošno poročilo; a vprašanje pa je, v katerem jeziku ima rečeni časopis izhajati? Misliti pa je, da to vprašanje uniči zopet vse težnje, stremljajoče k temu cilju, kajti znana slovanska neprijenljivost pride v tej važnej zadevi zopet na vrh. Želeti je v prospeh slovanske stvari, da bi tudi gledé té zadeve prišlo h konečnemu sporazumljenju.“

Poljsko društvo na Angleškem. V Londonu vršil se je pred nekolikimi dnevi zbor poljskega literarnega društva. Iz poročila tega društva za 1889. leto je razvidno, da se óno ukvarja glavno z iskanjem dela za Poljake, prihajajoče na Angleško. Poleg tega je društvo v minulem letu vzdrževalo 159 za delo nesposobnih, bolnih in sploh brezslužbenih ljudij. Legat Lloyd Birnbeck, plačal je 300 f. sterlingov dolga napravljenega na imé društva. Gospá Gnorowska poverila je društvu imetje, za čegar obresti vzdržuje se 9 slabotnih starcev. Pri društvu je tudi odbor gospij, ukvarjajočih se s prodajanjem ženskih ročnih izdelkov. Konečno je društvo priredilo v Vestminstru sijajen ples, na katerem se je nabralo darov 30 funtov sterlingov, ki so se odposlali v Galicijo, da se razdelé gladujočim.

Poljsko časopisje v Ameriki. Dnevnik „Kuryer Polski“, izdavan v Milwuoki, je kaj razširjen in gmotno dobro podprt. Izdatelj časopisu je Kruzka, zakleti sovražnik prusakov. V svojem listu dela on pot misli o poljsko-ruski spravi in pomirjenju. V Vinoni izhaja „Wiarus“. Urednik časopisu je Hieronym Derdowski, kaj nadarjen literat. V Vjarugi izhaja žurnal „Kościuszko“. V Čikago izhaja „Zgoda“ (sloga), urednik in izdatelj, ktere imenuje se grof Tyškiewicz. Poleg tega izhajajo v Čikagi: „Gazeta Katolicka“, „Gazeta Chicagoska“, „Gazeta Polska“, „Wiara i Ojczyzna“ (vera in domovina) ter „Nove Życie“ (življenje). V Buffalo izhaja „Echo“, žurnal s protikatoliškim stremljenjem, in „Kukuryku“, njih uredniki so: Sadowski. Pankiewicz in Nagel, sicer izobraženi ljudje, ki pa proganjajo čas s pisarjenjem škandalnih dogodeb in polemik. Poleg tega izhaja v Buffalo še „Polak w Ameryce“. Glavna zadača uredništva tega časopisa je, vjedati se nad časopisoma „Echo“ in „Kukuryku“. V Detroitu izdaje se „Gwiazda Detroicka“, v Filadelfiji pa „Patrjota“. Poslednje izdanje ima malo naročnikov, vsled česar mu tudi grozi pogin. V Toledu izdaje se „Ameryka“. Pred nedavnim izhajal je v Filadelfiji „Bocian“ (storklja), ki je pa prestal izhajati; takisto tudi humoristični časopis „Rusin“. Gmotno dobro podprti so le časopisi: „Gazeta Katolicka“, „Wiarus“, „Zgoda“, „Polak w Ameryce“, „Echo“, „Wiara i Ojczyzna“ in „Gazeta Chicagoska“. Ruski časopis „Ameruka“ (Amerika), izhajajoč v Plimutu, imel je le kratek obstanek ter je vsled nedostatka naročnikov prenehal izhajati. — M.

Angličanka o Galiciji. Dne 9. t. m. vršilo se je zborovanje angleškega društva „British Association“ v fabričnem mestu Lids, na katerem zborovanju je čitala gospodičina Mene Marjel Dow o svojem potovanju v ruske

Karpate, izvršenem tekočega leta. Mlada turistka izvršila je potovanje sama, peš ali na konju, sprovajana (spremljana) od jednega karpatskega kmeta. Čelih 10 tednov prebivala je ona sredi kmetov, živeč se njim podobno brez mesa, piva, vina itd. Noči je sprovela najpogostniše v gorah pod milim nebom. Oborožena je bila z nožem in revolverjem, toda nikdar ji ni bilo treba rabiti orožja v svojo obrambo. Opisavši zanimivo prebivalce karpatskih gor, njihove selbine in nrave, kazala je ob jednom s seboj pripeljano orodje in druge reči. O Galiciji je gospodičina Dow sploh rekla, da ima dokaj prirodnih lepot, da pa dostikrat trpi po povodnjih in slabih zdravstvenih odnošajih. Galicija — po mnenju Angličanke — ima pred seboj svojo bodočnost, toliko bolj, ker prebivalci te dežele, namreč Rusi, odlikujejo se z nenavadnimi sposobnostimi, zlasti kar se dostaje umetnosti. Naposled je izjavila, da namerja še jedenkrat iti v ruske Karpate, a to čez dve leti. Berilo gospodičine Dow, odlikujoče se s krastoz in bistroumjem, in — kakor priča njeno potovanje — z nenavadno eneržijo in drznostjo, bilo je sprejeto z ogromnim ploskanjem.

„Červ. Rusj.“

Stavba železnice čez Kavkaz. Rusko trgovinsko ministerstvo sprejelo je iz Pariza popolnoma izgotovljen načrt železnice čez glavni hrbet Kavkaza, katero hoče sezidati družba francoskih kapitalistov. Med deležniki tega društva je tudi nekoliko francoskih milijonarjev, k so se udeležili že stavbe Zakaspiš-e železnice. Doposlan načrt pregleda posebna komisija trgovinskega ministerstva in na to se izroči v izvršitev.

Črnogorski knez vlada že 30 let; o tem premišljuje v posebnem članku „Glas Crnogorca“. Pravi, da ime Nikolaos kaže, da je knez junak zmagonosen „Nizza“, in knez narodov „Azoz“. On je pravi Augustus, a noben narod v zgodovini ni pokazal tolikega junaštva, kakor črnogorski za vladanja Nikole I. Ta je podaril narodu, kolikor noben vladar; ustave mu pa ni dal, ker noče nakladati narodu bremen, temveč hoče sam storiti, kar more, in ker je preverjen, da bi naroda neosrečil z ustavo.

Trideset let dela in napredka, vspeha in slave, uvenčane s sorodstva zvezo in svečanim proglasom jedinega iskrenega prijatelja, vse to je trdo spojilo vero, ljubav in nado črnogorskega naroda z njegovim svetlim vladarjem. Narod mu je pa tudi zahvalen.

Glad v Bolgariji. V večini bolgarskih okrožij imeli so letos slabo letino. Ponekje suša, po drugod toča in razne žuželke so iztrebile pridelke. Nekaterim okrožjem grozi glad.

Rusko šolsko društvo. Gališki Rusi so sklenili na občem shodu svojega Kačkovskega društva, da bi se isto spremenilo v rusko šolsko društvo. Poljaki jih hočejo popolnoma popoljšati in takó pripraviti za zapadno kulturo, katera potopi Poljake v tevtonskem morju ravno takó, kakor nekdanj polabske Slovane. Zato se pa začinjajo gališki Rusi, katerim ne privole Poljaki primernih ruskih šol, sedaj upirati, in sad naporov je zgorenji sklep.

KNJIŽEVNOST.

Slovenska Talija. Dramatično društvo v Ljubljani je izdalo letos 55. in 56. zvezek svoje Talije; prvi obseza libreto pesnika Ant. Funtka k izvorni sprevoigri skladatelja dr. Benjamina Ipavca z naslovom „Teharski plemiči“, zvezek 56. pa dramo „Svetinova hči“ v prevodu Ant. Trstenjaka.

Doktor Štefan Kočevar, rodoljub in pisatelj slovenski. Spisal in založil Božidar Flegerič. Natisnola „Národna Tiskarna“ v Ljubljani 1890. Str. 63. Spredej s podobo. Cena brošovani knjižici 40. kr. Knjižica je razdeljena na poglavlja: Otročja in dijaška leta. Dr. Št. Kočevar v svojem poklici; potem kot rodoljub, — kot pisatelj slovenski. Pesem „Posveta“ pravi o spisu: Moža, ki rodu je na čast, ker storil je za rod veliko, za rod najdražjo njemu last, Preskrómno sem naslikal sliko. Pri sklepu krasno sestavljenega životopisa izraža pisatelj željo, da bi se, ako ne prej, vsaj l. 1893, ko se izpolni 10 let, kar je umrl dr. Kočevar, na pročelju rojstne njegove hiše vzdala spomenica — plošča. Knjižica, ki v glavnih potezah predočuje znamenitega rodoljuba, je pač vredna, da se razširi med narodom v zgled in spodbudo sedanjemu rodu.

Ilustrovani narodni koledar za navadno leto 1891. Uredil, izdal in založil Dragotin Hribar. V Ljubljani. Tiskala „Národna Tiskarna“. Str. 104 teksta, poleg tega še kakih 32 raznih inseratov. Koledar ima obliko koledarja družbe sv. Mohora. Vsebina ustreza praktičnim potrebam in je raznovrstna. Poleg katoliških imen vsakega dneva so zabeleženi imenitni dogodki, ki zanimajo Slovence; poštrevani so dogodki slovenske zgodovine v širšem pomenu besede in taki, ki so s slovensko narodnostjo bolj ali manj v zvezi. Ugajal bo posebno tudi jako obširni del pod rubriko „Adresna knjiga“, ki natanko poroča o politični upravi finančnih, pravosodnih oblastij, učiliščih, cerkveni upravi, narodnem zastopu in deželnih zavodih, trgovini, vojaških oblastih itd. Potem se vrsté životopisne črtice o dr. Jerneju Zupancu, Božidaru Raiču, Janezu Šubicu, Ivanu Dolinarju z njih podobami. Razgled po svetu razpravlja važne dogodke v avstrijski cesarski rodbini, narodne slavnosti, o umrlih slovanskih slavnih in zaslužnih možeh, o ustanovitvi 2 važnih denarnih zavodov, volitvah v dež. zборе, dogodkih na Češkem, majorju Panicu, shodih vladarjev itd. Po rubriki: Semnji na Kranjskem sledi humoreska: Vesela oporoka. Cena lično opravljenemu v platneni hrbet vezanemu „Ilustrovanemu narodnemu koledarju“ je 50 kr., s pošto 60 kr. Kakor prvi 2 leti, razširi se gotovo tudi letos ta, kakor rečeno, jako primerno in praktično uredovani koledar. Željo imamo do g. izdajatelja, da bi zlasti adresno knjigo popolnil v bodoče tako, da bi naštevava odgovarjajoče adrese tudi iz drugih dežel, kolikor bi se mogli zanimati zanje Slovenci. Vredno pa bi bilo, da bi g. izdajatelja v tem in drugem podpirali slovenski rodoljubi in prijatelji.

Slovenske posojilnice. Takó se imenuje spis, ki ga je priobčil g. Ivan Lapajne v „Slov. Narodu“ in potem še posebe dal ponatisniti. Pridejan je jedrnato sestavljenemu spisu „Opravični izkaz (slovenskih) posojilnic in stanje koncem leta 1889.“ Iz sestavka se vsakdo lahko pouči o tem, kake so slovenske posojilnice, kje so, koliko jih je in kakó je z njimi.

Veliký Slovanský Koledár na rok 1891. S titulnim obrazom: Smrt cara Ivana Hrozného itd. Cena 50 kr. Vsebina: Obrázky se Slovenska (S 2 vyobrazenimi). — Anekdoty slovanske. — Slovanský bazar na Žofině (S vyobrazenim). — Z češských měst a krajů. — Ku slápu Bochyňské Savy. Cestopisna črta. Podává. Fr. Ekert. (S 3 vyobrazenimi). — Svatba výnosem u starých Čechů; piše dr. C. Zibrť. — Přiřede-li? Črta ze života českého na Rusi. Itd. itd. Vsebina je mnogovrstna, obseza pouk o raznih Slovanih in njih življenju. Ta koledar, ki izbaja že več let, je tiskan tudi v manjši obliki za ceno 30 kr. ter se dobivata oba v zalogi J. Otta v Pragi.

Вопросы философии и психологии. (Voprosy filozofiji i psihologiji), pod uredništvom profesorja N. Ja. Grota. 4. knjiga. I. leta. Vsebina 4. knjige, ki zaključuje prvi letnik, je raznovrstna in jako obila. Slovane utegnejo v obče zanimati spisi: „O borbě z Zapadom v svязi s dejateljnostju odnoga iz slavjanofilov. — V. V. Rozanova. — Nравstvennoje učenije gr. L. N. Tolstoga i jego kritika. — P. E. Astafjeva. Potem recenzija knjige: „Metafizika“, ki jo je spisal prof. Varšavskega vsučilišča g. Struve, in katero priporoča prof. Grot, da bi se preložila na druge jezike. Sosebno poučen je daljši spis: Priloženije I. Materijali dlja istoriji filozofiji v Rossiji. Naslov sam kaže na vsebino, ki razpravlja zgodovinski razvoj modroslovja v Rusiji. G. redaktor poroča, da se je oglasilo še pozneje veliko sotrudnikov, in kar je posebno zanimivo, mnogo več naročnikov, nego je bilo pričakovati pri takem specialističnem izdanju. Od novembra meseca tega leta teče II. leto temu podjetju, katero zaradi čitateljev bo izhajalo odslej v 5 knjigah na leto; vsaka knjiga bo obsežala po 14—16 tiskovnih pol vel. 8. Cena za granico (mejo) je na leto 7 rub. 50 kop. Pojedini zvezki po 2 rub. Prve 4 knjige, kolikor jih je še ostalo, dobé se za mejo za 5 rub. Naročnina se pošilja v Moskvo v pomeščeni redakcije (Новинский бульваръ, г. Котлярева). Onim slovanskim pisateljem, ki priobčujejo spise modroslovne vsebine, je priporočati ta veliki časopis že zaradi terminologije, potem pa zaradi univerzalnosti, ki počteva filozofsko literaturo vseh velikih narodov ter se ne omejuje samo na nemško in njega z večine pristransko obzorje. Z velikim priznanjem so to novo rusko podjetje pozdravili po revujah angleških, francoskih, italijanskih in nemških. Med sotrudniki je n. pr. tudi Th. O. Masaryk, prof. na češkem vsučilišču v Pragi.

Благовецъ (Blagovest). Tako se zove polumesečnik, ki je izpod drugih rok začel izhajati v Petrogradu, in je izšla ravno 1. številka z bogato, zanimivo in poučno vsebino. Cilj mu je „buditi vo mnogih ruskih ljudjeh mysl i čuvstvo, byti vyraziteljem i orudijem občeniija i čuvstv tech blagočestnyh russkikh ljudjev s čutkim sjerdcem i dobroju voljeju, kotoryje, chotja i zabluždajut (dasi se motijo), no iščut pravago puti . . .“ Tak smer, pravi list, je bil krščen še v 40. in 50. letih z imenom slavjanofilstva, točneje že (pa) ono možet byti opredeljeno nazvanijem ruskago narodnago napravljjenja. — Jeden sotrudnikov (Šarapov) se izraža o namenu lista tudi s tem-le stavkom: „Ako se ne motim, je to časopis duhovni, no odločen za svetski (posvetni) krog čitateljev. Nadomeščati hoče morda nekoliko Aksakovo „Русь“ in Šarapovo „Русское Дѣло“. Med drugim so v 1. št. namesčeni sestavki: „Sv. Tichon Zadonskij, kak učitelj naroda. I. — Zadači i stremljenija slavjanofilstva. — Istoričeskij vzgljad na russko-slavjanskija otnošenija. — Vtoroj prijezd nemeckago imperatora v Rossiju. Več pesmij. Poročilo o novih knjigah. Itd. Vsakemu Slovanu se mora prikupiti vsebina, kakor mirna in jasna pisava, ki se razodeva v 1., 2. in 3. št. List kaže, da ne bo poučeval samo ruskega naroda, ampak vse Slovane o njih potrebah in zadačah. Vsaka številka obseza po 2 poli leksikalne oblike in stoji od 15. avg. t. l. do 1. januarja 1891. l. 2 rublja, za celo leto 5 rub. Na-

roča se v „Russko slavjanskem knjižnem skladu“ Heruca in Došena v Petrogradu (Nevskij prospekt d. 74). Spisi nove knjige in časopisi v zameno pa se pošiljajo A. V. Vasiljevu (Petrograd stor. Ždanovskaja ul. d. 7. ko. 2.)

Opomnja. Nekaj odtisov „Blagovesta“ 1., 2. in 3. št. je dobilo tudi izdajateljstvo „Sl. Sveta“, kateremu je naročeno oddajati po 20 kr odtis.

Na znanje. „Das Parteiwesen der Slaven in Böhmen“. Ta brošura, ki obseza 99 strani vel. 8., in ki je zaradi svoje izredne vsebine napravila v svoj čas veliko senzacijo, je imela posebno usodo. Na Češkem, kjer bi se bili imeli najbolj ravnati po njej, so jo prezirali. Ko so pa videli, da so se ujeli po Dunajskih punktacijah, ker niso poslušali njenih svetov, začeli so se kesati, in kakor vemo, je že vplivala za mala dejanja, ko ni bilo več možno popraviti fundamentalnih napak. Sedaj pa že poprašujejo Čehoslovani in drugi Slovani, kje bi zasledili še kak odtis. Na Kranjskem, kjer so imeli najprej in najbližjo priliko, so brošuro tudi prezirali, in le malo je bilo rodoljubov, ki so si prisvojili to državniški modro in v obče mojsterski spisano knjižico. Mi smo si prirahili nekaj odtisov, vse drugo je šlo med slovanski svet. Naznanjamo, da razpošljemo te odtise s poštnino vred po 55 kr. onim rodoljubom, ki bi hoteli dobiti še to brošuro. Pozneje, ako bi nam ostal še kak odtis, odpošljemo jih med druge Slovane, ki poprašujejo po njih. Izdajateljstvo „Slovanskega Sveta“.

Naročba na „Slovanski Svet“.

Sedaj završuje „Slovanski Svet“ tretji četrt tekočega leta ter vabi s tem na poslednje četrtletje. Dobivati je možno še vse letošnje številke, ter naznanjamo zajedno, da pričnemo priobčevati kmalu veči spis, ki obseza fundamentalne nauke, ki jih Slovenci in sosebno tudi ostali zapadni Slovani potrebujejo v svojo direktivo, pa tudi da se uresniči, ako si hočejo zagotoviti svojo bodočnost. Mišljeni spis je zajedno nadaljevanje kritike „Rimskega katolika“, ki, kakor znano našim čitateljem, je zagrešil še mnogo več hudih napak in zmot, nego mu jih je doslej dokazala kritika v „Slovanskem Svetu“. Da so te napake in zmote priznali že na pristojnih mestih, utegne vedeti dr. Mahnič in še kdo drugi, ki mu je morda ploskal, ko jih je priobčeval. No, mi tu le poudarjamo, da nadaljevanje kritike bo nad vse in tudi splošno poučno za slovensko, kakor v obče slovansko inteligencijo.

Naročnina za zadnje četrtletje „Slovanskega Sveta“ znaša 1 gld.; za Ljubljano, dijake in učitelje pa 90 kr.

Naročnina se pošilja lastniku „Slovanskega Sveta“ v Trst.

Popravki k 17. št „Slov. Sveta“. Str. 271 desna 15. v. spodej: krivica nam. pravica; 272 leva 9. v. sp.: Italijanov nam. Slovanov; 274 leva 8. v. zg.: potrjenim resnicam; ondi leva 9. v. sp.: pospeševala; 275 desna 12. v. sp.: zamolčevali nam. pričakovali; 277 desna 5. v. zg.: v prošlosti nam. v prostosti; 278 desna 19. v. zg.: prevago nam. psevago; 281 desna 20. v. sp. pisatelju nam. pisatelja; 282 desna 24. v. zg.: tečajem nam. tečajev; 283 leva 14. v. sp.: nedohoden.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 3 gld. 60 kr. pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo Fran Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.